

תורה אור • פרשת לך לך • מאמר 1

(ענין לך לך וילך למסעיו ממטה למעלה מלמעלה...)

עניינו של "לך לך": "וילך למסעיו",
מלמטה למעלה ומלמעלה למטה

אברם, אב רם, הוא השכל הנעלם שלמעלה מכל מחשבה, ותפקידו לרדת שלב אחר שלב, עד שחכמתו ותענוגו הנעלמים של ה' יתגלו גם במעשים גשמיים. ירידה זו היא למעשה עלייה: כל מה שמגיע למדרגה הנמוכה ביותר, שורשו במדרגה הגבוהה ביותר — בכתר, שלמעלה מן החכמה עצמה.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל
אבי הרבי, רבי לוי יצחק

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

likkuteitorah.com/he/torah-ohr/lech-lecha/1/

הנקודה

אברם, אב רם, הוא השכל הנעלם שלמעלה מכל מחשבה, ותפקידו לרדת שלב אחר שלב, עד שחכמתו ותענוגו הנעלמים של ה' יתגלו גם במעשים גשמיים. ירידה זו היא למעשה עלייה: כל מה שמגיע למדרגה הנמוכה ביותר, שורשו במדרגה הגבוהה ביותר — בכתר, שלמעלה מן החכמה עצמה.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר דורש את השם אברם כ"אב רם" — שכל הנעלם מכל רעיון, שתפקידו להתגלות דרך השתלשלות העולמות, עד למלכות. חסדו של אברהם הוא גילוי שמחבר, אך הוא מגיע לנבראים רק באמצעות הסתר, והוא זקוק למילה כדי להסיר את הקליפה החוסמת אותו; הגילוי מעניק בתורו את הכוח להעלות את הניצוצות הפזורים בעולם, כמו נר הנכלל באבוקה. הפיכתו לאברהם, בתוספת הה"א של בינה, נראית כירידה, אך התפשטותה של בינה נובעת מעתיק וכתר, שלמעלה מחכמה — כשם שחכם זקוק לשכל גדול יותר כדי להסביר רעיון באמצעות משלים. כך גם התורה, כשהיא מתלבשת במצוות גשמיות, נמשכת מכתר, ומצווה גשמית מגלה יותר מכפי שהחכמה במקומה שלה יכולה לגלות. אברהם קיים את התורה רק בפנימיות; קיומה החיצוני והגשמי הצריך אור שמעל להשתלשלות העולמות, הנמשך באמצעות המילה, העבודה הקשה במצרים והאלי"ף של "אנכי". המאמר מסיים בדרשת מסעותיו של אברם, הפרדתו מלוט ושמותיהם של אברהם ושרה, כשלבים בהמשכת האור למטה.

מבנה

1	אב רם: גילוי השכל הנעלם	¶1-3
אברם הוא השכל הנעלם מכל רעיון; חסדו צריך להתגלות דרך העולמות, באמצעות הסתר, כדי שעולם נברא יוכל להתקיים ולהתבטל להי.		
2	מילה וכוח הבירור	¶4-6
המילה מסירה את קליפת נוגה; הגילוי שנוצר בעקבותיה מעלה ניצוצות כמו נר בפני אבוקה, וקריאתו של אברם פותחת את תקופת עולם התיקון.		
3	הה"א הנוספת: ירידה שהיא עלייה	¶7-9
הה"א של אברהם היא בינה, שבה מתגלה עתיק; כמו במשלים של שלמה ובקוצו של יו"ד, ההתפשטות נובעת ממדרגה גבוהה יותר — כתר.		
4	תורה ומצוות בדברים גשמיים	¶10-13
את החכמה העליונה אפשר לתפוס רק כשהיא מתלבשת במצוות גשמיות, הממשיכות מכתר; צדקה ותפילין פועלות ייחודים למעלה, והאבות הכשירו את הדרך לתורה.		
5	הקיום הפנימי והחיצוני של התורה	¶14-19
אברהם קיים את התורה בפנימיות; הקיום הגשמי הצריך אור שמעל להשתלשלות, הנמשך באמצעות המילה, עבודת מצרים והאלי"ף של כתר במעמד הר סיני.		

6 מסעותיו של אברהם, לוט והשמות

היציאה מחרן, ההפרדות מלוט והשמות אברהם ושרה נקראים כשלבים בהמשכת הגילוי מן השכל הנעלם ועד למלכות.

מושגים

השכל הנעלם שכל הנעלם מכל רעיון

מדרגת שכל עמוקה כל כך, שאין שום מחשבה יכולה לתפוס אותה, והיא גבוהה אפילו מחכמה; המאמר מזהה אותה עם אברהם, אברהם.

עתיק עתיק

המדרגה הפנימית ביותר שבכתר, מקור התענוג האלוהי, המתגלה דווקא בכינה.

כתר כתר

המדרגה שלמעלה מחכמה; מכיוון שהיא למעלה מהשתלשלות העולמות, היא יכולה להגיע גם אל תוך הדברים הגשמיים.

קליפת נוגה קליפת נוגה

קליפה שקופה למחצה המכסה על הקדושה אך כוללת טוב שאפשר להעלותו; היא מיוצגת על ידי הערלה שמסירים במילה.

נר בפני אבוקה נר בפני האבוקה

דימוי לאור מועט הנכלל באור גדול יותר: כך נמשכים ניצוצות הקדושה אל השכינה המתגלית.

פנימיות וחיצוניות פנימיות וחיצוניות

אברהם קיים את המצוות בממדן הפנימי והרוחני; קיומן החיצוני והגשמי התאפשר רק עם נתינת התורה בסיני.

קטע 1 • 11-3

אב רם: גילוי השכל הנעלם

1 (ענין לך לך¹ וילך למסעיו² ממטה למעלה³ מלמעלה למטה⁴ כוי לה' הנראה⁵ כוי לה' סתם)^{6,7}

(ענין לך לך¹; "וילך למסעיו" — מלמטה למעלה ומלמעלה למטה וכו'; "לה' הנראה" וכו'; "לה' סתם")

כותרת המצינת את הפסוקים שהמאמר יבאר: קריאתו של ה' לאברהם, "לך לך", ומסעותיו המאוחרים של אברהם, שאדמו"ר הזקן קורא בהם תנועה מלמטה למעלה וגם מלמעלה למטה. שני המזכחות שבנה אברהם — האחד "לה' הנראה אליו" והאחר "לה' סתם" — מייצגים מדרגה גלויה באלקות ומדרגה גבוהה יותר, שאינה מוגדרת

2 הנה אברהם הוא השכל הנעלם מכל רעיון⁸ א"ב ר"ם⁹ וצ"ל בבחי' גילוי דהיינו להיות סדר השתלשלות

מבחי' חכים ולא בחכמה ידיעה בבחי' ירידה ממדרגה למדרגה עד סוף כוי

הנה אברהם הוא השכל הנעלם מכל רעיון — א"ב ר"ם, אב רם — וצריך שיהיה בבחינת גילוי, כלומר, שתהיה השתלשלות מבחינת "חכים ולא בחכמה ידיעה", בירידה ממדרגה למדרגה עד הסוף וכו'

השם אברהם נדרש כ"אב רם": מדרגה שכלית עמוקה כל כך, שאין מחשבה יכולה להשיגה, והיא גבוהה אפילו מחכמה. תפקידו של אברהם הוא להביא מדרגה נסתרת זו לידי גילוי, כך שתדך שלב אחר שלב דרך כל העולמות, עד למדרגה הנמוכה ביותר

והתכלית הוא להיות גילוי בבי"ע¹⁰ ג"ע עליון ותחתון תענוג הנבראים שיוכלו לקבל גילוי התענוג כוי.

והתכלית היא שיהיה גילוי בבי"ע — בגן עדן העליון והתחתון, תענוג הנבראים — כדי שיוכלו לקבל את גילוי התענוג וכו'

מטרת הירידה היא שהאלקות תתגלה גם בעולמות הנבראים התחתונים, בריאה, יצירה ועשיה. שם היא נחוות כגן עדן, שבו הנשמות והנבראים מקבלים גילוי של תענוג אלקי

3 וזהו ענין חסד אתגלי בפומא דאמה¹¹ להיות גילוי ההשפעה בבחי' התקשרות והוא יושב פתח האהל¹² כוי.

וזהו ענין "חסד אתגלי בפומא דאמה": שתתגלה ההשפעה בבחינת התקשרות, והוא "יושב פתח האהל" וכו'

הזוהר אומר שחסד מתגלה ב"פומא דאמה" — יסוד, ערוץ ההשפעה וההתקשרות. אברהם, איש החסד, מבטא זרם של חסד המחבר בין המשפיע למקבל; משום כך הוא יושב "פתח האהל", המקום שבו הפנים נפתח אל החוץ

אך גילוי זה הוא ע"י צמצומים והעלם בחי' חשך דיצחק ויהי ערב ויהי בקר יום¹³ א'

אך גילוי זה הוא על ידי צמצומים והעלם, בחינת החושך של יצחק: "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד"

אולם גילוי החסד יכול להגיע אל הנבראים רק באמצעות צמצומים והעלם, הקשורים ליצחק ולגבורה. הפסוק "ויהי ערב ויהי בקר" מלמד שהחושך, ההעלם, בא תחילה, ורק אחריו בא האור

כדי להיות בחיי יש ובו יהיה יום אחד המשכת אחד שיהיה היש בטל דהיינו שיהיה בחיי יש ובטל כו'.¹⁴

כדי שתהיה בחינת יש, ובו יהיה "יום אחד" — המשכת אחד, כך שהיש יהיה בטל; כלומר, שיהיה בבחינת יש ובטל וכו'.

ההעלם מאפשר שתהיה מציאות של "יש" נברא. אך בתוך היש צריך להיות "יום אחד": המשכת אחדותו של ה' לתוכו, כך שהוא מתקיים ובה בעת בטל לפניו.

קטע 2 • 41-6

מילה וכוח הבירור

4 והנה להיות גילוי זה צ"ל מצות מילה להסיר ערלה היא קליפת נוגה החופפת כו' שלא יהיה לה יניקה שא"א להמשיך בחיי גילוי בעודה שם כ"א כשיעור חיותה כו'.

והנה כדי שיהיה גילוי זה, צריכה להיות מצוות מילה, להסיר את הערלה, שהיא קליפת נוגה החופפת וכו', כדי שלא תהיה לה יניקה; כי אי אפשר להמשיך את בחינת הגילוי כל עוד היא שם, אלא במידת החיות שלה וכו'.

כדי שהאלקות תתגלה דרושה מצוות מילה. הערלה מייצגת את קליפת נוגה, "הקליפה השקופה" המכסה על הקדושה וניזונה ממנה; כל עוד היא קיימת, הגילוי יכול לבוא רק במידה המצומצמת שמקיימת אותה.

ולכן כתיב אחר מצות מילה כי אב המון גוים שלכאורה אינו מוכן מה ענין גוים לכאן

? ולכן נאמר לאחר מצוות מילה: "כי אב המון גוים" — ולכאורה אינו מוכן: מה ענין גוים לכאן

אדמו"ר הזקן שואל מדוע מיד לאחר ציווי המילה התורה מכנה את אברהם "אב המון גוים". מה הקשר בין הגוים למילה

אלא שנעשה כח הבירור ע"י גילוי זה כי למה הצדיקים דומים¹⁵ בפני השכינה כנר בפני האבוקה שנכללים בבחי' בטול באבוקה.^{16, 17}

אלא שעל ידי גילוי זה נעשה כוח הבירור, כי "למה הצדיקים דומים בפני השכינה? כנר בפני האבוקה", שהם נכללים בבחינת ביטול באבוקה.

תשובתו היא שהגילוי שנוצר על ידי המילה נותן כוח לברר ולהעלות. כפי שאומרת הגמרא, הצדיקים לפני השכינה דומים לנר לפני אבוקה: הלהבה הקטנה נכללת בלהבה הגדולה. כך גם כל מה שנמצא בקרבת האור הגלוי נמשך אליו.

5 ואמרו גלו לאדום¹⁸ כו' כי לא גלו אלא כדי שיתוסף עליהם גרים¹⁹ והן הניצוצות²⁰ שבק"נ שבמאכלים ומשקים שמתעלים להתכלל בקדושה מפני גילוי שכינה שע"י"ז הם בטלים ונכללים כנר בפני אבוקה²¹ כו'.

ואמרו "גלו לאדום" וכו', כי "לא גלו אלא כדי שיתווספו עליהם גרים"; והם הניצוצות שבקליפת נוגה שבמאכלים ובמשקים, שמתעלים ונכללים בקדושה מכוח גילוי השכינה, שבאמצעותו הם בטלים ונכללים כנר בפני אבוקה וכו'.

הגמרא מלמדת שישאל גלו בין האומות רק כדי שיתווספו עליהם גרים. אדמו"ר הזקן מפרש זאת בפנימיות: ה"גרים" הם ניצוצות הקדושה הכלואים בקליפת נוגה, במאכלים ובמשקים המותרים שבעולם הזה. כאשר השכינה מתגלה, ניצוצות אלה בטלים לפניו ונכללים בקדושה, כנר לפני אבוקה.

6 וזהו ענין פי' זו ויאמר ה' אל אברם²² אי"ב ר"ם שיהא יורד ומשתלשל בבחי' גילוי כדי להיות תיקון ובירור

וזהו ענין פרשה זו: "ויאמר ה' אל אברם" — אי"ב ר"ם, שיהיה יורד ומשתלשל בבחינת גילוי, כדי שיהיו תיקון ובירור.

זהו פירושה הפנימי של קריאת ה' לאברם: אב רם, השכל הנעלם, צריך לרדת בהדרגה אל הגילוי. התכלית היא תיקון ובירור — לתקן את העולם ולברור את הטוב שבו.

כי עד אברם הי' שבה"כ דור המבול כו'. ומאברם מתחיל עולם התיקון לך לך יציאת שם מ"ה המתקן ומברר כו'.

כי עד אברם היתה שבירת הכלים — דור המבול וכו'. ומאברם מתחיל עולם התיקון: "לך לך" — יציאת שם מ"ה, המתקן ומברר וכו'.

הדורות שקדמו לאברם, עד המבול, מקבילים לשבירת הכלים הקבלית, מצב של חוסר סדר. עם אברם מתחיל עולם התיקון: "לך לך" נקרא כיציאתו של שם מ"ה, הכוח האלקי שמתקן ומברר.

וצ"ל ירידה אחר ירידה מא"ב ר"ם בחי' יסוד אבא עד אל הארץ בחי' מל'. אשר אראך.

וצריכה להיות ירידה אחר ירידה, מא"ב ר"ם — בחינת יסוד אבא — עד "הארץ", בחינת מלכות. "אשר אראך"

הירידה הדרגתית, מדרגה אחר מדרגה: מאב רם, המזוהה עם יסוד אבא, נקודת ההמשכה של חכמה, עד "הארץ", המסמלת את מלכות, הספירה הנמוכה ביותר. "אשר אראך" מציג את תכלית המסע.

פי' אראה ואגלה אותך בעצמך כלומר שאתה תבא לידי התגלות במצות מילה. והיה שמך אברהם²³ אב המון גוים כו'.

פירושו: אראה ואגלה אותך בעצמך, כלומר, שתבוא לידי גילוי באמצעות מצוות מילה. "והיה שמך אברהם, אב המון גוים" וכו'.

"אשר אראך" מתפרש כ"אגלה אותך לעצמך": השכל הנעלם שבאברם יבוא לידי גילוי באמצעות מצוות המילה. לכן הפסוק קושר את המילה לשם החדש אברהם, "אב המון גוים".

קטע 3 • 71-9

הה"א הנוספת: ירידה שהיא עלייה

7 והנה לפי' היא ירידה להיות מא"ב ר"ם אברהם. אך הענין מה שנתוסף לו²⁴ ה' הוא ה' עילאה²⁵ ובזוהר²⁶ אי"ב גבי ועבד הלוי הוא²⁷.

לפי זה, לכאורה, יש כאן ירידה — להיות אברהם מאב רם. אך הענין הוא שהאות ה' שנוספה לשמו היא ה"א עילאה; ובזוהר נאמר על הפסוק "ועבד הלוי הוא"

לכאורה, ההפיכה לאברהם היא ירידה מן המעלה הנעלה של אב רם. אך האות ה' שנוספה לשמו היא ה"א עילאה, המייצגת את בינה, ופירוש הזוהר לפסוק העוסק בלויים מלמד על מעלתה.

הוא דא עתיקא²⁸ שהתגלות עתיק הוא בבינה²⁹ דוקא ולא בחכמה כי חכמה נקי' עדן³⁰ ואין שם התגלות עתיק

,"הוא" — זו עתיקא. כלומר, גילוי עתיק הוא דווקא בבינה ולא בחכמה, שכן חכמה נקראת עדן, ושם אין גילוי של עתיק

הזוהר מפרש את המילה "הוא" בפסוק כרמז לעתיקא, "העתיק", המדרגה הפנימית ביותר של כתר. גילוי הוא דווקא בבינה ולא בחכמה, הנקראת "עדן", שבה אין גילוי של עתיק.

כי עתיק הוא מקור התענוגים והתענוג הוא למעלה מן החכמה³¹ ובחכמה עצמה שהיא בחי' נקודה עדיין לא בא לידי גילוי כ"א

כי עתיק הוא מקור התענוגים, והתענוג הוא למעלה מחכמה; וגם בחכמה עצמה, שהיא בחינת נקודה, עדיין אין הוא בא לידי גילוי אלא

עתיק הוא מקור כל התענוג, והתענוג הוא למעלה מן החכמה. בחכמה, שהיא רק "נקודה" — הבזק ראשוני שעדיין לא התפתח — התענוג עדיין אינו יכול להתגלות.

ע"י בינה נקודה בהיכלא³² נקבה תסובב גבר³³ שמקבלת הארת עתיקא. והענין כנודע שלהיות³⁴ התפשטות וירידת המדרגות הוא דוקא ע"י בחי' ומדרגה יותר עליונה כו':

על ידי בינה — "נקודה בהיכלא"; "נקבה תסובב גבר" — שכן היא מקבלת את הארת עתיקא. והענין הוא, כידוע, שכדי שתהיה התפשטות וירידה של המדרגות, הדבר נעשה דווקא באמצעות בחינה ומדרגה עליונה עוד יותר כו'

התענוג מתגלה רק בבינה, שבה נקודת ההשכלה מתרחבת ונעשית מוכנת, כ"נקודה בהיכלא". הפסוק "נקבה תסובב גבר" רומז לכך שבינה, המקבלת, ה"נקבה", מקיפה ומקבלת את אור עתיק. הכלל הוא שכל התפשטות וירידה באות ממדרגה גבוהה עוד יותר

8 ולהבין זה היטב³⁵ הנה כתיב בשלמה וידבר שלשת אלפים משל³⁶. הענין הוא כמו שאנו רואין שהחכם אף שיודע דבר חכמה בעצמו³⁷ אעפ"כ אינו יכול להסביר החכמה ההיא לזולתו עד שקודם

כדי להבין זאת היטב, נאמר על שלמה: "וידבר שלשת אלפים משל". הענין הוא כפי שאנו רואים: חכם, אף שהוא עצמו יודע ענין של חכמה, אינו יכול להסביר את החכמה הזאת לזולתו, עד אשר קודם

כדי להבהיר את העיקרון, אדמו"ר הזקן פונה לשלמה המלך, ש"וידבר שלשת אלפים משל". ידיעת רעיון אינה זהה ליכולת להסביר אותו לאדם אחר.

שהוא מסביר צריך לקשר דעתו בחזק ולהתיישב איך ומה שיכול להסביר ולהשתלשל למטה בדברים תחתונים ולהלכישם במשל דהיינו שיהי' יכול למצוא דבר החכמה ההיא גם בדברים תחתונים.

שהוא מסביר [אותה], עליו לקשור את דעתו בחזקה וליישב [את מחשבתו] כיצד ומה יוכל להסביר, וכיצד [יוכל] להוריד זאת בהדרגה לעניינים נמוכים יותר ולהלכישם כמשל; כלומר, שיוכל למצוא את אותו ענין של חכמה גם בדברים נמוכים יותר

לפני ההסבר, על המלמד להתרכז בעוצמה ולחשוב כיצד אפשר להוריד את הרעיון למונחים פשוטים יותר ולהלכישו במשל, תוך מציאת אותה חכמה גם בדברים נמוכים יותר.

כי לזה צריך חכם גדול שיוכל להלביש חכמתו גם בדברים תחתונים שלמטה ממנו. רק שלמה המלך ע"ה ברוב בינתו היה יכול למצוא שלשת אלפים משל

לשם כך דרוש חכם גדול, שיוכל להלביש את חכמתו גם בדברים נמוכים ממנו. רק שלמה המלך עליו השלום, ברוב תבונתו, יכול היה למצוא שלשת אלפים משלים,

לשם כך נדרשת הבנה גדולה באמת. תבונתו הרחבה של שלמה אפשרה לו למצוא שלשת אלפים משלים לרעיון אחד

דהיינו ג' אלפים מדרגות שלמטה ממנו גם שם היה יכול למצוא ולהראות אותו דבר חכמה בעצמה שהיה יודע.

כלומר, שלשת אלפים מדרגות נמוכות ממנו; גם שם יכול היה למצוא ולהראות את אותו עניין חכמה עצמו שידע

שלשת אלפים המשלים הם שלשת אלפים מדרגות יורדות; בכל אחת מהן יכול היה שלמה עדיין למצוא ולהראות את אותה חכמה עצמה שידע.

לכן כשנצרך להשתלשל המדרגה שתהיה ההתבוננות בהרחבה צריך שיהיה מן מקור עליון הגבוה ביותר מבחי' חכמה ואז יכול להיות התגלות בינה

לכן, כאשר המדרגה צריכה להשתלשל כדי שההתבוננות תהיה בהרחבה, הדבר צריך לבוא ממקור עליון, הגבוה ביותר מבחינת חכמה; ואז יכולה להיות התגלות בינה.

המסקנה היא שכדי שרעיון ירד ויתרחב להבנה מפורטת ורחבה, כלומר בינה, כוחו צריך לבוא ממקור הגבוה מן ההברקה המקורית, חכמה.

אבל מן חכמה עצמה אין יכול לירד להשתלשל ממנה בחי' בינה רק שרש בינה והתגלותה היא התגלות עתיק בה וע"י נשתלשלה ונתגלה בהרחבה.

אך מחכמה עצמה אין מדרגת בינה יכולה לרדת ולהשתלשל; אלא שורש בינה וגילוייה הם גילוי עתיק בתוכה, ובאמצעותו היא השתלשלה והתגלה בה רוחב.

בינה אינה יכולה לנבוע מחכמה בלבד. שורשה הוא גילוי עתיק, הנעלה מחכמה, בתוכה; באמצעותו היא מתפתחת ומתפשטת בהרחבה.

9 ואף כאן להיות הארת הבינה אורך ורוחב מבחי' יו"ד חכמה בחי' נקודה כו' הוא ע"י גילוי בחי' עליונה³⁸ יותר היא בחי' עתיק בחי' קוצו של יו"ד שע"י מתפשט היו"ד בה"א.

כך גם כאן: כדי שאור הבינה יתפשט לאורך ולרוחב מתוך בחינת יו"ד — חכמה, בחינת נקודה כו' — הדבר נעשה באמצעות גילוי של בחינה עליונה עוד יותר, בחינת עתיק, בחינת קוצו של יו"ד; ועל ידי כך היו"ד מתפשטת לה"א

כך גם באותיות השם: היו"ד, נקודה בלבד, מייצגת את חכמה; הה"א, שיש בה אורך ורוחב, מייצגת את בינה. היו"ד יכולה להתפשט לה"א רק באמצעות ה"קוץ" שלה, הרומו לעתיק, מדרגה שמעל חכמה.

וכמבואר בפרדס³⁹ שהיו"ד יש לו ג' קוצין ומקוץ התחתון נמשך הה' ובקוץ התחתון יש בחי' הקוץ העליון

וכמבואר בפרדס, ליו"ד יש שלושה קוצין; מן הקוץ התחתון נמשכת הה"א, ובקוץ התחתון יש בחינה של הקוץ העליון

רבי משה קורדובירו מסביר בפרדס שליו"ד יש שלושה קוצין; הה"א נמשכת מן הקוץ התחתון, ובקוץ התחתון כלולה בחינה כלשהי מן הקוץ העליון.

ונמצא שיש הארת קוץ העליון בבינה ולכן ירידה זו היא בחי' עילוי מאוד שנמשך אור הכתר ולכן וילך למסעיו מנגב.

נמצא שיש בבינה הארה של הקוץ העליון. לכן ירידה זו היא עלייה גדולה מאוד, שכן אור הכתר נמשך; ולכן "וילך למסעיו מנגב" —

מכאן שבינה, הה"א, נושאת הארה מן הקוץ העליון, כתר. לכן הירידה מאב רם לאברהם היא למעשה עלייה גדולה: באמצעותה נמשך אור הכתר. גם מסעות אברהם "מנגב" רומזים לכך.

חסד. ועד בית אל.⁴⁰ מל' מלמעלה למטה. ומלמטה למעלה. מלה' הנראה⁴¹ כו' עד לה' סתם:

חסד — "ועד בית אל" — מלכות: מלמעלה למטה ומלמטה למעלה; מ"לה' הנראה" כו' עד "לה'" סתם.

תחנות המסע מקבילות לספירות: הנגב, הדרום, הוא חסד; בית אל היא מלכות. המסע נע מלמעלה למטה ומלמטה למעלה, מן המזבח "לה' הנראה" — מדרגה גלויה — אל המזבח "לה'" סתם, המדרגה הנעלית והבלתי מסויגת.

קטע 4 • 101-13

תורה ומצוות בדברים גשמיים

10 והנה להבין זה בעבודה⁴³ הנה אמרו נובלות חכמה של מעלה תורה^{44,45} שהתורה שהיא בדברים גשמיים היא מבחי' חכים ולא בחכמה ידיעא כי

כדי להבין זאת בעבודת ה', הנה אמרו: "נובלות חכמה של מעלה תורה". כלומר, התורה, המלוכשת בדברים גשמיים, היא מבחינת "חכים ולא בחכמה ידיעא". שכן

עתה מיישם אדמו"ר הזקן את הדברים בעבודת האדם. חז"ל מכנים את התורה "נובלות" של החכמה שלמעלה — מה שנשר מן העליון וירד מטה. ואף על פי כן, התורה המלוכשת בדברים גשמיים באה ממדרגת החכמה הנעלית ביותר, "חכים ולא בחכמה ידיעא"

הנה חכמה עליונה אין לה השגה רק דוקא בהתלבשות בדברים גשמיים שאזי בלקיחת האתרוג עד"מ מאחר שהחכמה מלוכשת בו ה"ז כאלו אוהז בחכמה העליונה.⁴⁶

לחכמה העליונה אין השגה אלא דווקא כשהיא מתלבשת בדברים גשמיים. לכן, למשל, כשנוטלים אתרוג, מכיוון שהחכמה מלוכשת בו, הרי זה כאילו אוהזים בחכמה העליונה

בחכמה העליונה כפי שהיא אין אפשרות להשיג כלל; אפשר לאחוז בה רק כשהיא מלוכשת בדברים גשמיים. לכן, כשאדם נוטל אתרוג בסוכות, מכיוון שחכמת ה' מלוכשת בו, הרי זה כאילו הוא אוהז בחכמה העליונה עצמה.

11 והנה המשכת חכמה עליונה בדברים גשמיים הוא ע"י אור הכתר כי אורייתא מחכמה נפקת^{47,48} בבחי גילוי

המשכת החכמה העליונה לדברים גשמיים נעשית באמצעות אור הכתר, שכן "אורייתא מחכמה נפקת" בבחינת גילוי

כיצד יורדת החכמה העליונה לדברים גשמיים? באמצעות אור הכתר, הנעלה מן החכמה. דברי הזוהר שהתורה "מחכמה נפקת" מתארים רק את מדרגתה הגלוייה.

אבל מקורה הוא למעלה שתרי"ג מצות דאורייתא וז' דרבנן הם תר"ך עמודי אור⁴⁹ והוא מארחין לבנונית דגלגלתא⁵⁰ בחי כתר שהוא מלי דא"ס ועי"ז נמשך למטה כ"כ.

אך מקורה למעלה: תרי"ג מצוות התורה ושבע מצוות דרבנן הן תר"ך עמודי אור, והן באות מ"ארחין לבנונית דגלגלתא", בחינת כתר, שהיא מלכות דאין סוף; ועל ידי כך היא נמשכת נמוך כל כך.

מקורה של התורה גבוה יותר: תרי"ג מצוות התורה ושבע מצוות דרבנן עולות יחד לתר"ך, הגימטרייה של כתר, ונקראות תר"ך עמודי אור. הן באות מ"ארחין לבנונית" שבגלגלתא, ה"גולגולת" של כתר, שהיא מלכות דאין סוף; מכיוון שמקורן גבוה כל כך, הן יכולות להגיע נמוך כל כך.

12 ולכן גילוי חכמה עליונה המלוכשת בפי קדש^{51,52} עדי"מ הוא יותר מגילוי החכמה עצמה במקומה העליון לפי שנמשך ע"י הכתר שלמעלה מהחכמה.

לכן גילוי החכמה העליונה המלוכשת בפרשת "קדש", למשל, גדול מגילוי החכמה עצמה במקומה העליון, מפני שהוא נמשך באמצעות כתר, שלמעלה מן החכמה.

"קדש" היא אחת מפרשיות התורה הכתובות על קלף התפילין. מכיוון שחכמת ה' מגיעה לקלף באמצעות כתר, שלמעלה מן החכמה, גילוייה שם גדול מגילוי החכמה במקומה הנעלה.

ולכן נעשה ייחוד עליון ע"י דברים גשמיים כמו ע"י צדקה נעשה ייחוד עליון באצ"י למעלה מגי"ע תענוג הנשמות

לכן נעשה ייחוד עליון באמצעות דברים גשמיים; למשל, באמצעות צדקה נעשה ייחוד עליון באצילות — למעלה מגן עדן, תענוג הנשמות,

משום כך מצוות גשמיות יכולות לחולל "ייחוד עליון", חיבור בין מדרגות אלוניות, באצילות. למשל, נתינת צדקה פועלת למעלה מגן עדן, שבו הנשמות נהנות מזיו האלוניות.

שהוא בבריאה ומלי דאצילות נעשה עתיק דבריאה כו' שמצדק נעשה צדקה ד נעשה ה כמ"ש בזהר⁵³ עד לא קבילת דכר⁵⁴ כו'.

שהוא בבריאה; ומלכות דאצילות נעשית עתיק דבריאה כו'. מצדק נעשית צדקה — הדל"ת נעשית ה"א — כפי שנאמר בזוהר: "עד לא קבילת דכר" כו'.

גן עדן הוא בעולם הבריאה, שמקורו הפנימי, עתיק שלו, הוא המדרגה התחתונה של אצילות — מלכות. באמצעות הצדקה מתרוממת מלכות ונשלמת: "צדק", המסתיימת בדל"ת, נעשית "צדקה" בתוספת ה"א. הזוהר אומר שכל עוד מלכות אינה מקבלת מן הבחינה הזכרית, המשפיעה, היא דל"ת ענייה.

13 ולכן לא נאמר בתורה מעלת אברהם שהיה מאכיל אורחים כו' עד שבא לא"י⁵⁵ ולא בחו"ל הגם שכבר היה בן ע"ה כו'

לכן התורה אינה מציינת את מעלתו של אברהם, שהיה מאכיל אורחים וכו', עד שבא לארץ ישראל, ולא כששהה בחוץ לארץ, אף שכבר היה בן שבעים וחמש וכו'.

התורה משבחת את הכנסת האורחים של אברהם רק לאחר שהגיע לארץ ישראל, אף שכבר היה בן שבעים וחמש כשבא אליה. מכאן שמעשיו הטובים קודם לכן לא פעלו באותה מידה.

אלא שמתחלה אף אם היה עושה לא היה ממשיך כלום⁵⁶ ולא היה נוגע ליחוד עליון עד שויאמר ה' אל אברם⁵⁷ במאמר זה ויאמר ה' מאציל עליון המשיך אל א"ב ר"ם⁵⁸ לך לך כו'

אלא שמתחילה, אף אילו עשה זאת, לא היה ממשיך שום דבר ולא היה נוגע ליחוד העליון, עד "ויאמר ה' אל אברם" — באמירה זו, "ויאמר ה'", המשיך המאציל העליון אל א"ב ר"ם: "לך לך" וכו'.

לפני קריאתו של ה', מעשיו הטובים לא המשיכו אלקות למטה ולא השפיעו על הייחוד העליון. רק עם "ויאמר ה' אל אברם, לך לך" המשיך המאציל העליון את כוח הירידה אל א"ב ר"ם.

להיות ירידה והשתלשלות כו' ואזי נמשך להיות יחוד עליון תלוי במעשה התחתונים ועיקר גילוי היחוד הוא ע"י התורה.

כדי שתהיה ירידה והשתלשלות וכו'; ואז נמשך הדבר כך שהייחוד העליון יהיה תלוי במעשי התחתונים, ועיקר גילוי הייחוד הוא באמצעות התורה.

מכאן ואילך יכול היה הייחוד העליון להיות תלוי במעשי בני האדם שלמטה. הדרך העיקרית שבה הייחוד הזה מתגלה היא התורה.

אך האבות עשו הכנה לבחי' התורה כמ"ש ותורה שם בישראל⁵⁹ ע"י ישראל. כי ע"י אברהם נמשך קו ימין חסד כו'.

אולם האבות הכינו את הדרך לבחינת התורה, כמו שנאמר: "ותורה שם בישראל" — באמצעות ישראל. שכן באמצעות אברהם נמשך קו ימין, חסד וכו'.

האבות הכינו את הדרך לתורה. את הפסוק "ותורה שם בישראל" דורשים כך: התורה נקבעה באמצעות "ישראל" — האבות עצמם; באמצעות אברהם נמשך קו ימין של הספירות, חסד.

וזהו ענין ס' בראשית שאין בו מצות התורה רק פ' אברהם ופ' יצחק כו' שהם קודם התורה והם הם שהמשיכו להיות בחי' התורה כו':⁶⁰

וזהו ענינו של ספר בראשית, שאין בו מצוות התורה אלא פרשת אברהם ופרשת יצחק וכו', שהיו לפני התורה; והם הם שהמשיכו שתהיה בחינת התורה וכו'.

כך מובן מדוע בספר בראשית כמעט אין מצוות: הוא מספר את סיפורי אברהם ויצחק, שחיו לפני מתן תורה, אך הם המשיכו את מה שאפשר את נתינת התורה.

הקיום הפנימי והחיצוני של התורה

14 אך לפי⁶¹ צריך להבין מדוע לא זכו ישראל לקבל התורה עד שהיו בגלות מצרים⁶² וימררו בחומר ובלבנים⁶³ הלא כבר זכו ע"י אבות.

אולם לפי זה יש להבין מדוע לא זכו ישראל לקבל את התורה עד שהיו בגלות מצרים, "וימררו בחומר ובלבנים"; והרי כבר זכו לכך באמצעות האבות.

שאלה: אם האבות כבר הכינו את התורה, מדוע קיבלו ישראל את התורה רק לאחר השעבוד הקשה במצרים, שבו "וימררו בחומר ובלבנים"?

וגם איך היה יכול לעשות כל היחודים קודם שנימול כי המילה ניתנה לו אח"כ כשהיה בן צ"ט שנה.⁶⁴ וכן, כיצד יכול היה לקיים את כל היחודים לפני שנימול, והרי מצוות מילה ניתנה לו לאחר מכן, כשהיה בן תשעים ותשע שנה?

שאלה נוספת: אברהם נימול רק בגיל תשעים ותשע. כיצד יכול היה לפעול ייחודים למעלה לפני כן, אם המילה היא המאפשרת את הגילוי?

רק דאיתא קיים אברהם כל התורה⁶⁵ כולה ואיך הניח תפילין אשר נזכר שם יציאת מצרים ואז עדיין לא היה כלל גלות מצרים. אך באמת יש פנימי וחיצוני והקיום שלו היה בפנימי.

אלא שנאמר שאברהם קיים את כל התורה כולה. וכיצד הניח תפילין, שבהן נזכרת יציאת מצרים, כאשר עדיין לא הייתה כלל גלות מצרים? אך האמת היא שיש פנימיות וחיצוניות, וקיומו היה בפנימיות.

המשנה אומרת שאברהם קיים את כל התורה, ובכל זאת בתפילין נזכרת יציאת מצרים, שעדיין לא התרחשה. התשובה היא שלמצוות יש פנימיות וחיצוניות, ואברהם קיימן בממד הפנימי, הרוחני.

15 ויאמר הוי"ה היינו התגלות והמשכת אא"ס כ"ע מלמעלה למטה בבחי' פנימי אבל שיוכל להתגלות גם בחיצונית שיהיה בדבר גשמי בקלף ממש גילוי אלקות כנ"ל.

"ויאמר הוי"ה פירשו גילוי והמשכת אור אין סוף, כתר עליון, מלמעלה למטה בבחינת פנימיות. אך כדי שיוכל להתגלות גם — בחיצוניות — כך שבדבר גשמי, בקלף ממש, יהיה גילוי אלקות, כפי שהוסבר לעיל

"ויאמר הוי"ה אל אברהם פירשו שאור אין סוף, מכתר, נמשך אליו בבחינת פנימיות. אולם כדי שאלקות תתגלה גם בחיצוניות, בחפצים גשמיים כגון קלף התפילין, דרוש דבר נוסף.

אין זה דרך השתלשלוֹי רק ע"י וימררו חייהם כו' בכל עבודה קשה⁶⁶ נעשה התגלות מבחי' למעלה מהשתלשלות

אין הדבר נעשה בדרך השתלשלות; אלא רק באמצעות "וימררו את חייהם" וכו', "בכל עבודה קשה", נעשה גילוי מבחינה שלמעלה מהשתלשלות

דבר זה אינו יכול להתרחש באמצעות הירידה הרגילה, שלב אחר שלב, של העולמות. הוא התרחש רק באמצעות השעבוד המר של מצרים, שהמשיך גילוי ממדרגה שלמעלה מכל סדר ההשתלשלות

כי אז יוכל להתגלות גם למטה מהשתלשלות כי שם מעלה ומטה שוין גם חכמה לבחי' עשי' יחשב כולם בחכמה עשית.⁶⁷

כי אז הוא יכול להתגלות גם למטה מהשתלשלות, שכן שם מעלה ומטה שווים; אפילו חכמה נחשבת לבחינת עשיה — "כולם בחכמה עשית".

מדרגה שלמעלה מסדר ההשתלשלות יכולה להתגלות גם למטה ממנו, מפני שמבחינתה אין הבדל בין גבוה לנמוך. הפסוק "כולם בחכמה עשית" רומז לכך שמדרגה זו חכמה ועשיה שוות

16 וזהו כי עגולי אריך מקיפי רגלי עשיי היינו שהמשכ' והתגלות הוא מן מקיף עליון הכולל אבי"ע כו' ואז יכול להשתלשל רצונו ית' גם בדבר גשמי בקלף וכדומה.

וזהו "כי עגולי אריך מקיפין רגלי עשיה": המשכה והגילוי באים מהמקיף העליון הכולל את אצילות, בריאה, יצירה ועשיה וכו'; ואז יכול רצונו יתברך להשתלשל גם לתוך דבר גשמי, לתוך קלף וכדומה.

מאמר קבלי אומר שה"עגולים" — האורות המקיפים — של אריך אנפין מקיפים אפילו את "רגלי" עשיה, העולם התחתון ביותר. הגילוי בא מאור מקיף הכולל את ארבעת העולמות במידה שווה, ולכן רצון ה' יכול לרדת עד לקלף ולדברים גשמיים דומים

אבל אברהם לא המשיך רק בבחי' פנימית⁶⁸ מלמעלה לכן לא הי' עדיין התגלות במעשי המצות בגשמיות ממש בבחי' חיצונית רק הקיום שלו כל התורה היה בבחי' פנימית.

אבל אברהם המשיך רק בבחינת פנימיות, מלמעלה; לכן עדיין לא היה גילוי בקיום המצוות בפועל ממש בגשמיות, בבחינת חיצוניות, אלא קיום התורה כולה אצלו היה בבחינת פנימיות.

אברהם המשיך אלקות רק בבחינת פנימיות. לכן בתקופתו עדיין לא היה גילוי באמצעות קיום המצוות בפועל בגשמיות; קיום התורה שלו היה פנימי.

17 וכשהיה בן צ"ט⁶⁹ ניתנה לו במתני מצות מילה במעשה ממש בכדי שיולד ממנו יצחק שיצא מאתו אח"כ יעקב תמים ובניו יקבלו התורה⁷⁰ בהתגלות חיצונית מצות מעשה ממש

וכשהיה בן תשעים ותשע ניתנה לו מצוות מילה במתנה, במעשה ממש, כדי שייולד ממנו יצחק, שממנו יצא אחר כך יעקב תמים, ובניו יקבלו את התורה בגילוי חיצוני — מצוות מעשיות ממש

בגיל תשעים ותשע קיבל אברהם את מצוות המילה כמעשה גשמי, כ"מתנה" מלמעלה. מטרתה הייתה שיוולד יצחק, וממנו יעקב, שבניו יקבלו את התורה כמצוות המתבצעות במעשה גשמי

לכן לא קבל אברהם התורה לפי שיצא ממנו ישמעאל וכו'; רק אחר שנימול ונולד יצחק אחר המילה אז יוכל להוליד יעקב תמים אשר קבלו בניו התור' במצו' מעשה.

לכן אברהם לא קיבל את התורה, משום שיצא ממנו ישמעאל וכו'; רק לאחר שנימול ונולד יצחק אחרי המילה, יכול היה להוליד את יעקב תמים, שבניו קיבלו את התורה במצוות מעשיות.

לכן אברהם עצמו לא קיבל את התורה: ישמעאל נולד לו לפני שנימול. רק לאחר המילה נולד יצחק, שהוביל ליעקב, שבניו קיבלו את התורה של המצוות המעשיות.

הארה מן העגולי' כו' אף בבחי' חיצונית כי לנגדו למעלה מן השתלשלות מעלה ומטה הכל חד כו'

הארה מן העגולים וכו', גם בבחינת חיצונית; כי לגביו, למעלה מהשתלשלות, מעלה ומטה הם דבר אחד וכו'.

המילה המשיכה הארה מן ה"עגולים" המקיפים גם אל החיצוניות, מפני שלגבי ה', למעלה מסדר ההשתלשלות, מעלה ומטה הם דבר אחד.

(ועמ"ש ע"פ משה ידבר^{71,72} שם נת' היטב ההפרש בין מה שקיים אברהם כל התורה כו' למי"ת עולה

בקנה א' עם מ"ש כאן):⁷³

ועיין במה שנכתב על "משה ידבר"; שם מוסבר היטב ההבדל בין קיום התורה כולה בידי אברהם וכו' לבין מתן תורה, והדברים) (עולים בקנה אחד עם הכתוב כאן):

הפניה בסוגריים למאמר אחר בתורה אור, על "משה ידבר", המסביר את ההבדל בין קיום התורה בידי אברהם לבין מתן תורה בסיני.

18 וזהו הוא עשנו ולא אנחנו⁷⁴ ולו קרי בוי"ו וכתוב לא באל"ף וביאור הענין⁷⁵ כי איך יכול להיות שנהי

אנחנו עמו על ידי השתלשלות רק כי הוא עשנו ולא באל"ף זהו בחי' כתר

וזהו "הוא עשנו ולא אנחנו": את המילה "לו" קוראים בוי"ו, אך כותבים באל"ף. וביאור הענין: כיצד ייתכן שנהיה "עמו" בדרך השתלשלות? אלא משום "הוא עשנו", והכתיב "לא" באל"ף — זו בחינת כתר.

בפסוק "הוא עשנו ולו אנחנו" יש מילה שנקראת "לו" בוי"ו, אך נכתבת "לא" באל"ף. כיצד יכולים הנבראים להיות "עמו" באמצעות סדר ההשתלשלות הרגיל? הדבר אפשרי רק בזכות האל"ף, הרומזת לכתר.

כי א' רישא דאתון כתר ועי"ז יכול להיות ולו בוי"ו אנחנו עמו כי מאחר שזהו למעלה מן השתלשלות הארתו יכול להיות גם למטה מן השתלשלות.

כי א' היא ראש האותיות — כתר; ובאמצעותו אפשר להיות "לו" בוי"ו, "אנחנו עמו". שכן מאחר שמדרגה זו למעלה מהשתלשלות, הארתה יכולה להגיע גם למטה מהשתלשלות.

אל"ף, האות הראשונה, היא "ראש האותיות" — כתר. מכיוון שכתר למעלה מסדר ההשתלשלות, הארתו יכולה להגיע גם למטה ממנו, וכך אנו יכולים להיות באמת "לו".

19 ולכן כשנתנה התורה ונצטוו מצות במעשה ממש מצוה הראשונה היא מתחלת באל"ף אנכי⁷⁶ כו'. כי שיקויים המצות במעשה ויעשה יחודים

לכן, כאשר ניתנה התורה ונצטוו בני ישראל במצוות מעשיות ממש, המצווה הראשונה מתחילה באות אל"ף: "אנכי" וכו'. כדי שהמצוות יתקיימו במעשה וייעשו ייחודים,

כאשר ניתנה התורה כמצוות שיש לקיים בפועל, המצווה הראשונה החלה באות אל"ף: "אנכי" ("אני"). קיום המצוות במעשה והבאת ...ייחודים באמצעותן

ע"י קיום מצות במעשה אי אפשר רק שיתגלה הארה מבחי" כתר כו' לכן מצוה ראשונה מתחלת באל"ף בחי' כתר הארה מלבנונית הכתר כו'.

אי אפשר לקיים את המצוות במעשה אלא אם מתגלה הארה מבחינת כתר וכו'; לכן המצווה הראשונה מתחילה באות אל"ף — בחינת כתר, הארה מלבנונית הכתר וכו'.

אפשריים רק אם מתגלה הארה מכתר. לכן המצווה הראשונה פותחת באות אל"ף, המייצגת את כתר — את האור מ"לבנוניות" הכתר...

קטע 6 • 201-22

מסעותיו של אברם, לוט והשמות

20 וזהו ואברם בן ע"ה שנה בצאתו מחרן⁷⁷ היינו כי ממוחין למדות צריך לילך דרך הגרון ואחר שירד ממדרגת מוחין ועדיין לא נעשו מדות קודם שיבאו להלב נקי אז חרן וכשהיה אברם בן ע"ה

וזהו [פירוש] "ואברם בן חמש ושבעים שנה בצאתו מחרן": מן המוחין אל המדות יש לעבור דרך הגרון; לאחר שהדבר ירד — ממדרגת המוחין ועדיין לא נעשה למדות, קודם שיגיע אל הלב, הוא נקרא אז חרן. וכשאברם היה בן שבעים וחמש

יציאתו של אברם מחרן בגיל שבעים וחמש מתפרשת כאן באופן פנימי. בין השכל (מוחין) לרגשות (מדות) יש מעבר המכונה "גרון": השלב שבו המחשבה כבר יצאה מן השכל, אך עדיין לא נעשתה לרגש שבלב. שלב הביניים הזה נקרא חרן

היינו ז"פ עשר⁷⁸ בחי' חיצוני' וה' חסדי' בחינת פנימי' יצא מחרן שבא הארה והתגלות מחכמה למדות.

היינו שבע פעמים עשר, בחינת החיצוניות, וחמשת החסדים, בחינת הפנימיות — יצא מחרן; שכן באה הארה והתגלות מחכמה אל המדות.

שבעים וחמש הם שבע פעמים עשר — שבע המדות בבחינתן החיצונית — ועוד חמש, חמשת החסדים, בבחינתם הפנימית. יציאתו של אברם מחרן בגיל זה פירושה שהארה מחכמה הגיעה סוף־סוף אל המדות.

21 והנה כמו שאיתא רישא דעשו בעטפוי דיצחק^{79,80} כמו"כ קודם הבירור הי' לוט כלול באברהם בקדושה

והנה, כשם שנאמר "ראשו של עשו בחיק יצחק", כך גם לוט, קודם הבירור, היה כלול באברהם בקדושה,

התרגום אומר שראשו של עשו נקבר בחיקו של יצחק: היה בעשו דבר־מה ששורשו בקדושה. כך גם לוט, קודם שנברר, היה כלול באברהם בקדושה.

כמו סיגים אשר קודם הצירוף ובירור מעורבים הם עם זהב.⁸¹ ולויט בגי' מ"ה⁸² אחוריי דשם מ"ה.

כמו סיגים המעורבים בזהב לפני ההתכה והבירור. ולוט בגימטריה מ"ה — אחוריים של שם מ"ה

הוא היה כסיגים המעורבים בזהב לפני הזיקוק. לוט (לוט) בגימטריה ארבעים וחמש, כמו מ"ה, שם התיקון; הוא ה"אחוריים" שלו, בחינתו החיצונית ביותר.

אך הוא מקור חו"ב דקליפה לכן נקי לוט לשון קללה ולכן הלך לוט את אברהם קודם הבירור

אלא שהוא מקור חכמה ובינה של קליפה; לכן הוא נקרא לוט, לשון קללה, ומשום כך הלך לוט עם אברהם קודם הבירור

לוט הוא גם שורש החכמה והבינה של קליפה, השכל של הצד המתנגד לקדושה; שמו קשור ללשון קללה. לכן הלך עם אברהם לפני שהתרחש הבירור.

ולכן יצא מלוט עמון ומואב אשר יצאה מהם רות המואביה⁸³ ונעמה העמוני⁸⁴ כי מואב חכ' דקליפה⁸⁵

ונעמה הוא לשון נועם⁸⁶ בינה התגלות עתיק בבינה

ומלוט יצאו עמון ומואב, שמהם יצאו רות המואביה ונעמה העמוני; שכן מואב הוא חכמה דקליפה, ונעמה הוא לשון נועם — בינה, התגלות עתיק בבינה.

מלוט יצאו עמון ומואב, ומהם רות המואביה ונעמה העמוני, שתיהן מאימהות בית דוד. מואב הוא בחינת חכמה דקליפה, ונעמה, מלשון נועם, מתאימה לבינה, שבה מתגלה עתיק.

וע"י בירור יצאה רות המואביה ונעמה העמוני מן חו"ב דקליפה ואחר הבירור נפרדו סיגי לוט

מאברהם:⁸⁷

ובאמצעות הבירור יצאו רות המואביה ונעמה העמוני מחכמה ובינה של קליפה; ולאחר הבירור נפרדו סיגי לוט מאברהם

באמצעות הבירור הוצאו רות ונעמה, נשמות קדושות, מאותה חכמה ובינה של קליפה. לאחר שהטוב נברר, סיגי לוט נפרדו מאברהם

22 ויאהל אברם עד מקום שכם⁸⁸ כתפין חו"ג דנוק' ואלון מורה ת"ת דנוק' כי כל המשכות והתגלות היי

אברהם ממשיך להמלכות מן השכל הנעלם לכן אמר לו ישמעאל יחיה לפניך⁸⁹

"ויאהל אברם עד מקום שכם" — שכם, כלומר כתפיים: חסד וגבורה של נוקבא; "ואלון מורה" — תפארת של נוקבא. שכן את כל המשכות והתגלויות היה אברהם ממשיך אל מלכות מן השכל הנעלם. לכן אמר לו: "לו ישמעאל יחיה לפניך"

מסעו של אברם בארץ ממופה אל הספירות של נוקבא (מלכות כמבנה שלם): שכם, שפירושה גם כתף, היא חסד וגבורה שלה, שתי הזרועות; אלון מורה הוא תפארת שלה. כל מה שאברהם ממשיך מן השכל הנעלם הגיע אל מלכות, ולכן יכול היה לבקש על ישמעאל בתקווה להעלותו גם הוא

כי אחרי שנקרא אברהם בה"א⁹⁰ שעי"ז המשיך התגלות בבחי' מל' ונתנה לו המילה הי' יכול להעלות נצוצות כנר בפני אבוקה שיהיו נכללי' בבחי' מל' כו' וכמ"ש ואת הנפש אשר עשו⁹¹ וכו'.

כי לאחר שנקרא אברהם, בתוספת ה"א, שבאמצעותה המשיך התגלות בבחינת מלכות, ולאחר שניתנה לו המילה, יכול היה להעלות נצוצות כנר בפני אבוקה, שייכללו בבחינת מלכות וכו', ככתוב: "ואת הנפש אשר עשו" וכו'.

לאחר שאברם נעשה אברהם, בתוספת ה"א, ולאחר שניתנה לו המילה, יכול היה להמשיך התגלות אל מלכות ולהעלות את נצוצות הקדושה שסביבו, כך שייבלעו בה כמו נר בפני אבוקה. הפסוק על "הנפש אשר עשו" בחרן, האנשים שאברהם ושרה קירבו לה', מתפרש לאור זאת.

גם שרי היתה נקראת מקודם ביו"ד מורה על צמצום ואח"כ כשהיתה צריכה להוליד את יצחק היתה נק' בה"א בהרחבה להורות על המשכה והתגלות.⁹²

גם שרי נקראה בתחילה בשם המסתיים ביו"ד, המורה על צמצום; ואחר כך, כאשר עמדה ללדת את יצחק, נקראה בה"א, המורה על הרחבה, כדי לבטא המשכה והתגלות.

גם שמה של שרי השתנה: היו"ד שבו, נקודה קטנה, סימלה צמצום; כאשר עמדה ללדת את יצחק נעשתה שרה, עם ה"א, אות רחבה. המסמלת התרחבות והתגלות.

וזהו ויקרא שם אברם בשם⁹³ ה'. ויקרא היינו המשכה מא"ב ר"ם שכל הנעלם המשכי מיסוד אבא לע"ס דנוק' הנק' שם ה' כו':

וזהו ויקרא שם אברם בשם ה"י. ויקרא" פירושו המשכה מ"אב רם", השכל הנעלם: המשכה מיסוד אבא אל עשר הספירות של נוקבא, הנקראות "שם ה"י וכו'.

"אברם קרא שם בשם ה"י מתפרש כהמשכה: מ"אב רם", השכל הנעלם (יסוד אבא), אל עשר הספירות של נוקבא, הנקראות "שם ה"י". בתמצית, זהו עניינו של המאמר: להמשיך את הנעלם אל הגלוי, עד למלכות.

בעבודה

אי אפשר לתפוס את החכמה העליונה כשלעצמה, אלא רק כשהיא מתלבשת במצוות גשמיות: לקחת את האתרוג, להניח תפילין ולתת צדקה. לכן על האדם לראות במצווה הגשמית לא ירידה של הרוחניות, אלא מקום שבו מוחזקת בפועל חכמתו הנעלית ביותר של ה', ושדרכו נעשים ייחודים למעלה.

שאלות לשיחה

1. מדוע המאמר מדגיש שהפיכתו ל"אברהם" אינה ירידה מ"אברם" אלא עלייה?
2. כיצד משל שלמה על שלושת אלפים המשלים מראה שההתפשטות תלויה במקור נעלה יותר?
3. מדוע נאמר שהאלוקות שבקלף התפילין גדולה מן החכמה במקומה העליון שלה?
4. מה ההבדל בין קיום התורה של אברהם לבין קיומה של ישראל לאחר מעמד הר סיני?
5. איזה תפקיד יש להסתר ולקושי — החשכה של יצחק ועבודת מצרים — בהכשרת האפשרות לגילוי?

הערות

פסקה 1

1 ענין לך לך

רשימה מוקדמת של אותו מאמר, שנכתבה בידי תלמיד של אדמו"ר הזקן; היא פותחת בפסוק "וילך למסעיו ולא במילים" לך לך

הערות קה"ת

בסי הנחות הר"פ ע"ה בהתחלה: וילך למסעיו ממעלה למטה כו' עם איזה הגהות מהצ"צ. הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי באוה"ת כרך ו' תתרעב, א' (הנדפס מלקו"ת לג"פ פב, א) עם הגהות מהצ"צ. גוכתי"ק כ"ק אדמו"ר האמצעי בכרך 1025 קכו, ב. והוא משנת תקס"ו. ראה לעיל ציונים לכ"ק אדמו"ר ז"ע. עוד הגהות וקיצורים באוה"ת בכרך ד תרפ"א. א. תרפ"ב, ב.

2 מסעו של אברהם בחזרה "מנגב ועד בית אל"; המאמר קורא את תחנות המסע כמדרגות של הספירות

בראשית י"ג:3

וַיֵּלֶךְ לְמַסְעָיו מִנֶּגֶב וְעַד־בֵּית־אֵל עַד־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־הָיָה שָׁם אֶהְיֶה בְּתַחֲלָה בֵּין בֵּית־אֵל וּבֵין הָעֵי:

And he went on his journeys from the South even to Beth-el, unto the place where his tent had been at the beginning, between Beth-el and Ai;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

3 ממטה למעלה

הערות קה"ת מפנה את הקורא לקטע זה בוורה על לך לך, לענין מסעו של אברהם כעלייה מלמטה למעלה.

זוה"א ע"א, 78a

הערות קה"ת

ראה זוה"א ע"א, א. ראה ד"ה לך לך תשמ"ו.

4 מלמעלה למטה

הערות קה"ת מפנה לקטע זה, במדור "סתרי תורה", לענין התנועה המשלימה מלמעלה למטה.

ספר הזהר, אחרי מות נ"ו:שנ"ד-59:362-57:354, Zohar, Achrei Mot

נ"ט:שס"ב

5 לה' הנראה

אברהם בונה מזבח "לה' הנראה אליו": אלקות במדרגה שבה היא מתגלית

בראשית י"ב:7

וַיָּרָא ה' אֶל־אַבְרָם וַיֹּאמֶר לוֹרָעָה אֵתן אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת וַיְכַן שָׁם מִזְבֵּחַ לַה' הַנִּרְאָה אֵלָיו:

And the L-RD appeared unto Abram, and said: 'Unto thy seed will I give this land'; and he buildd there an altar unto the L-RD, who appeared unto him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

6 בכמה מקומות מציינים לד"ה זה

כמה מאמרים בלקוטי תורה מפנים למאמר זה. הקטע באמור מבאר כיצד אבא ואמא (חכמה ובינה) גדלים באמצעות המשכה מן ה"מולות" של אריך אנפין, מדרגה גבוהה יותר; הדבר מקביל לנקודות המאמר, שהתרחבות הבינה באה ממדרגה שלמעלה מן החכמה.

הערות קה"ת

בד"ה הנה אברהם — לקו"ת שלח מה, ד. ואתחנן י, ג. ובכמה מקומות מציינים: בד"ה לך לך. בלקו"ת אמור לט, א מציין לכאן. לכללות מאמר זה ראה מאמרי אדה"י פרשיות כרך א ע"פ. ד"ה לך לך תשל"ח (נדפס בלקו"ש ח"כ ע' 295).

7 וממעלה למטה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערות קה"ת

ראה זוה"ג (בסתרי תורה) ע"ז, א.

פסקה 2

8 שכל הנעלם מכל רעיון

מאמר מאוחר יותר העוסק ב"שכל הנעלם מכל רעיון"

הערות קה"ת

ראה סה"מ תרנ"ז ע"קסד. ד"ה לך לך תרצ"ד, שכל העמוק ביותר שמוסתר ונעלם לגמרי נק' שכל הנעלם מכל רעיון להיות שגם אפס קצהו אינו מושג כלל. שהוא למעלה גם מבחי" חכמה, כי חכמה (עם היותה ראשית כל הכחות פנימיים) היא בחי' גילוי, משא"כ אברהם הוא שכל הנעלם מכל רעיון — ד"ה לך לך תשל"ח. וראה מאמרי אדה"א במדבר כרך א' ע"י (במילואים למ"מ). ובד"ה ואברהם זקן תשל"ד (מהנחה בלתי מוגה) מבאר דענין שכל הנעלם מכל רעיון יש בו ב' נקודות מצד אחד הרי יש בו ההגדרה דשכל, אבל לאידך הרי הוא שכל באופן כזה שהוא נעלם מכל רעיון, ע"ש שמביא רא"י מסה"מ תרס"ו ע"פ. באוה"ת תולדות כרך ד תרפ"א, א מביא זה בשם: ברע"מ. וראה באמרי בינה ח"ג פרק קמא: ובלשון הגאונים.

9 א"ב ר"ם

הזוהר דורש את השם אברהם כ"אב רם", מדרגה עליונה; אדמו"ר הזקן מזהה אותה עם השכל הנעלם

זוה"א ע"א, 79b

הערות קה"ת

ראה זוה"א ע"א, ב. וראה גם תו"ח כאן פ, א. בהנחת הר"פ נוסף: חכים ולא בכחמה ידיעה.

10 להיות גילוי בבי"ע . . פתח האהל

ההערה מצטטת הגהה שלפיה גילוי זה בעולמות התחתונים "נתחדש אצל אברהם", ומפנה למאמר על שלושי-עשרה מידות הרחמים

הערות קה"ת

כמ"ש בלקו"ת בדרוש עש"ת ד"ה להבין פי' יג"מ מי כמוך כו' נושא עון ע"ש פ"ב . . זה נתחדש לאברהם ועי' בלקו"ת להאריז"ל פ' לך לך הנהגה מזיו השכינה והוה גילוי החסדים, לזה נאמר והוא יושב פתח האוהל — מאמרי אדמו"ר הזקן הנחות הר"פ ע"ה.

פסקה 3

11 חסד אתגלי בפומא דאמה

הזוהר (אדרא רבא) מלמד שחסד מתגלה ב"פומא דאמה": אדמו"ר הזקן מפרש זאת כגילוי ההשפעה האלקית באמצעות התקשרות

זוה"ג קמב, 142a

זוה"ב לו, 36a

הערות קה"ת

זח"ג קמב, א. וראה גם זח"ב לו, א. ובאוה"ת לך לך כרך ד תרפה, ב: "ומ"ש כאן [בתו"א] דפ"י חסד אתגלי בפומא דאמה היינו להיות גילויי ההשפעה בבחי' התקשרות" ע"ש שמציין לאנה"ק סדיה להבין משל ומליצה. וראה באוה"ת שם תרפד, ב. ענין זה לא נזכר בהנחת הר"פ. ושם יש הגה"ה מהצ"צ: "אבל המשכת יחוד העליון זהו שיהי' גילוי למטה כמו למעלה כמ"ש בלקו"ת בדרוש עשי"ת ד"ה להבין פ"י יג"מ מי כמוך כו' נושא עון ע"ש פ"ב פ"י לשיקבה"ו זה נתחדש לאברהם. ועי' בלקו"ת מהאריז"ל פ' לך לך נהנה מזיו השכינה זהו גילויי החסדים": לזה נאמר והוא יושב . . . וראה בתו"ח כאן פ, ב בענין גם שקודם שבא אברהם לעולם נמשך סדר ההשתלשלות דאבי"ע.

12 והוא יושב פתח האוהל

אברהם יושב בפתח אוהלו; כאן ה"פתח" הוא המקום שבו חסד הנסתר נפתח אל החוץ.

בראשית י"ח:1: Genesis 18:1

וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאֵלֵי מִמְרָא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח־הָאֹהֶל כַּחַם הַיּוֹם:

And the L-RD appeared unto him by the terebinths of Mamre, as he sat in the tent door in the heat of the day;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית יח, א.

13 ויהי ערב ויהי בקר יום א'

היום הראשון לבריאה: הערב, החושך, קודם לבוקר, ומלמד שההעלם קודם לגילוי.

בראשית א':5: Genesis 1:5

וַיִּקְרָא אֱלֹקִים לְאֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לַיְלָה וַיְהיֶיֶךְ עֶרֶב וַיְהיֶיֶבֶקֶר יוֹם אֶחָד:

And G-d called the light Day, and the darkness He called Night. And there was evening and there was morning, one day.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית א, ה. בלקו"ת שלח מה, ד מציין לכאן.

14 כי אב המון גוים

הקטע מופיע למטה Genesis 17:5 המילים כאן מצטטות את

בראשית י"ז:5: Genesis 17:5

וְלֹא־יִקְרָא עוֹד אֶת־שֵׁמְךָ אַבְרָם וְהָיָה שֵׁמְךָ אַבְרָהָם כִּי אֲבִי־הַמּוֹן גּוֹיִם נִתְּתִיךָ:

Neither shall thy name any more be called Abram, but thy name shall be Abraham; for the father of a multitude of nations have I made thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית יז, ה.

פסוקה 4

15 למה צדיקים דומים

הגמרא משווה את הצדיקים לפני השכינה לגר לפני אבוקה; אדמו"ר חזקוני משתמש בכך לתיאור ההיכללות בביטול כאור גדול יותר.

פסחים ח' א:ד: Pesachim 8a:4

וְאַבּוּקָה לָא? וְהָאֵמֶר רָבָא, מָאי דְכַתִּיב: "וְנִגְנָה כְּאֹר תִּהְיֶה קֶרְנֵי מִדּוֹ לוֹ וְשֵׁם חֲבִיּוֹן עֲזוּ", לָמָּה צְדִיקִים דּוֹמִין בְּפָנֵי שְׂכִינָה — כְּנֶר בְּפָנֵי הָאֲבּוּקָה. וְאֵמֶר רָבָא: אֲבּוּקָה לְהַבְדִּיל מִן הַמּוֹבָחָר!

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

פסחים ח, א.

16 שנכללים בבחי' בטול באבוקה

המאמר שם, המתחיל סמוך לעמודה המצוינת, דן במעמד הנשמות ביחס למלאכים; ההערה מביאה אותו לענין ההיכללות בביטול, כנר באבוקה.

הערת קה"ת

ראה לקו"ת ברכה צח, ב. בהנחת הר"פ נוסף: כשמקרבין גר לאבוקה בסמוך לה נסתלק השמן הגר ונכלל באבוקה, ככה ע"י מעשה הצדיקים נבררים הניצוצות מבי"ע ונכללים במלי דא"ס". ובהנחת כ"ק אדה"א הנדפס באוה"ת תתרעב, ב (מלקו"ת לג"פ) בארוכה יותר.

17 ה' משנה את שמו של אברם לאברהם, "כי אב המון גוים נתתיך"; הפסוק מופיע בפרשת המילה

בראשית י"ז:5: Genesis 17:5

וְלֹא־יִקְרָא עוֹד אֶת־שֵׁמְךָ אַבְרָם וְהָיָה שֵׁמְךָ אַבְרָהָם כִּי אֲבִי־הַמּוֹן גּוֹיִם נִתְּתִיךָ:

Neither shall thy name any more be called Abram, but thy name shall be Abraham; for the father of a multitude of nations have I made thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 5

18 גלו לאדום

המקור לאמירה "גלו לאדום" מצוין במאמר הקודם בתורה אור

הערת קה"ת

נסמן לעיל לדף ה, א.

19 לא גלו אלא כדי שיתוסף עליהם גרים

הגמרא אומרת שה' הגלה את ישראל בין האומות רק כדי שיתוספו עליהם גרים; אדמו"ר חזקוני מיישם זאת על הניצוצות המתבררים מקליפת נוגה.

פסחים פ"ז ב:ד: Pesachim 87b:14

וְאֵמֶר רַבִּי אֶלְעָזָר: לֹא הִגְלָה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל לְבֵין הָאוּמוֹת אֶלָּא כְּדִי שִׁיתוּסְפוּ עֲלֵיהֶם גְּרָמִים, שְׁנֵאֲמַר: "וְזָרְעֲתִיהָ לִי בְּאֶרֶץ". כְּלוּם אָדָם זָרַע סָאָה אֶלָּא לְהַכְנִיס כְּמָה כּוּרִין.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

זח"א רמד, Zohar I, 244a

הערת קה"ת

פסחים פז, ב. זח"א רמד, א. בגוכתי"ק הנ"ל: "שיתוספו", ותי' עליהם ליתא.

ומפנה בחזרה לה"א של אברהם בלקוטי תורה, לך לך. הוא קושר זאת לתורה שבעל פה, בינה, כמקור התענוג בן עדן

Zohar III, 178a זח"ג קעח, אה"ת

הערת קה"ת

זח"ג קעח, א. ראה לקמן פ, ב שמציין לכאן.

27 | "ועבד הלוי הוא"; הוזהר קורא את המילה הנוספת "הוא" כרמז לעתיקא

במדבר י"ח:כ"ג Numbers 18:23

וְעַבְד הַלֵּוִי הוּא אֶת־עֲבֹדֶת אֹהֶל מוֹעֵד וְהֵם יִשְׂאוּ עוֹנֵם חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם וְנִתְּנוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחִלוּ נַחֲלָה:

But the Levites alone shall do the service of the tent of meeting, and they shall bear their iniquity; it shall be a statute for ever throughout your generations, and among the children of Israel they shall have no inheritance.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

28 | ובזוהר אי" גבי ועבד הלוי הוא. הוא דא עתיקא

פירוש הוזהר ל"הוא" כעתיקא, כמקור לגילוי עתיק בבינה

Sohar, Korach 8:37-41א"מ קרח ח:ל"ו-מ"א

At the moment when the day was about to be sanctified the spirits of the demons issued forth, but the day was sanctified before their bodies were created, and so the world was left deficient. When Israel were sanctified and all their grades completed with the Levites on the left side, then this deficiency of the world on the left side was made good, and all was then subordinated to the right and the world was freed from defect. Hence it says "the Levite shall do", i.e. "make" or "complete". ...

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

29 | שהתגלות עתיק הוא בבינה

הקטע בצו מציין שבינה נקראת לעתים עתיקא בזוהר, ושגילוי עתיק הוא בבינה, ומפנה ללקוטי תורה, לך לך. הוא מסביר ש"שמן העליון" הוא אור החכמה המאיר בבינה

הערת קה"ת

לקו"ת צו יא, א. במדבר יב, רע"ג. פ' עקב טו, ג. ר"ה נו, א מציין לכאן. ע' באוה"ת פ' חיי שרה קיט, ב. ובפ' ראה בתחלתו. ובדרושים ליוהכ"פ ע' איתקצג "כי התענוג אינו אלא כשמושג הדבר" וע"ש בעמוד איתקצד. וראה בביאורי זוהר להצ"צ פ' אחרי עמוד שסד שלפעמים איתא להיפך דפנימי אבא הוא פנימי עתיק ע"ש. ראה ד"ה זה היום תר"ס ע' כב. בגוונתיק ליתא תי' "דא" ותי' "עתיק". באוה"ת כאן תתעו, א יש הגה"ה שמציין להנחת הר"פ.

30 | חכמה נקי עדן

שיחה של הרבי הרש"ב המצוטטת לעניין כינויה של חכמה "עדן"

Tikkunei Zohar, Tikkun 54 • 87b:נד7 תקוני' תיקון 54

בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹקִים, אֶת הַשָּׁמַיִם עִץ הַחַיִּים, וְאֶת הָאָרֶץ כָּל עֵץ נֶחֱמֵד לְמִרְאָה, וְהָאָרֶץ הָיְתָה תְּהוֹ וְבָהוּ דָא עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, וְדָא רְזָא תְּהוֹ עֵמֶק רָע, בָּהוּ עֵמֶק טוֹב, וְדָא עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, כִּי שָׁם בְּלֵל יְהוּ"ה שִׁפְתָּ כָּל הָאָרֶץ (שם יא ט), וּמִהֶכָּא נִפְק כָּל עֲרֻבֵּינָא דְטוֹב וָרָע, דְּאִיְהוּ רְזָא דְצַדִּיק וָרָע לֹא רָשָׁע וְטוֹב לוֹ.

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה תי' נד. פרס בשעה"כ בערכו ומאריא בערכו, וראה בתורת שלום ע' 159.

20 | והן הניצוצות

קטע מאוחר יותר בתורה אור החוזר לניצוצות שבקליפות

הערת קה"ת

ראה לקמן קיז, ב. נתבאר בארוכה בביאורו ל"אדה"א קלו, א.

21 | ונכללים כנר בפני אבוקה

ברשימתו של רבי פינחס נאמר: כשנקרא אברהם בה"א, גילוי אור במלכות, "פתח האוהל", נעשה "אב המון גוים"; המון הגוים נעשים גרים ונכללים במלכות — האור שנבלע בכריאה, יצירה ועשייה משבירת הכלים

הערת קה"ת

בהנחת הר"פ: "נמצא כשנקרא אברהם בה' התגלות אור בכחי' מלי' פתח האוהל אז נעשה אב המון גוים כי המון גוים נעשה גרים ונכללים בכחי' מלי' אור הגוים הנבלעים בכי"ע משבירת הכלים". וכן בהנחת אדה"א מדגיש ענין "פתח האהל".

פסקה 6

22 | ויאמר ה' אל אברם

קריאת ה' לאברם, "לך לך מארצך... אל הארץ אשר אראך", המתפרשת כאן כירידתו של השכל הנעלם

בראשית י"ב:א: Genesis 12:1

וַיֹּאמֶר ה' אֶל־אַבְרָם לֵךְ־לְךָ מֵאֶרֶץ וּמִמּוֹלֶדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֹרְאָךְ:

Now the L-RD said unto Abram: 'Get thee out of thy country, and from thy kindred, and from thy father's house, unto the land that I will show thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

23 | שינוי שמו של אברם לאברהם, שהמאמר קושר לגילוי באמצעות המילה

בראשית י"ז:ה: Genesis 17:5

וְלֹא־יִקְרָא עוֹד אֶת־שְׁמֶךָ אַבְרָם וְהָיָה שְׁמֶךָ אַבְרָהָם כִּי אֲבִי־הַמּוֹן גּוֹיִם נִתְּיָךְ:

Neither shall thy name any more be called Abram, but thy name shall be Abraham; for the father of a multitude of nations have I made thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 7

24 | מה שנתוסף לו ה'

הצמח צדק מפנה בחזרה לקטע זה העוסק בה"א שנוספה לשמו של אברהם

הערת קה"ת

באוה"ת ויחי שפ, א מציין לכאן.

25 | ה' עילאה

דיון נוסף בעניין ה"א עילאה

הערת קה"ת

ע' באוה"ת פ' נצבים ע' אקד.

26 | ובזוהר אי"

הקטע בתרומה מסביר שעיקר גילוי התענוג מן השכל הוא בבינה, כשהדבר מוכן היטב. הוא מצטט את דברי הוזהר "ועבד הלוי הוא — דא עתיקא",

וידבר שלשת אלפים משל

שלמה המלך "וידבר שלשת אלפים משל"; אדמו"ר הזקן מפרש את המשלים כשלושת אלפים מדרגות שאליון יכול היה להוריד רעיון אחד

מלכים א ה':י"ב I Kings 5:12

וַיְדַבֵּר שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מִשָּׁל וַיְהִי שִׁירָו חֲמִשָּׁה וְאַלְף:

And he spoke three thousand proverbs; and his songs were a thousand and five.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

מלכים-א ה, יב. ראה ד"ה על חומותיך תרלי"ח עי רמח.

שהחכם אף שיוודע דבר חכמה בעצמו

דיון נרחב במשל על החכם היודע רעיון אך נדרש לעמול כדי להסבירו

הערת קה"ת

ראה בארוכה באוה"ת מסעי עי איתלא.

פסוקה 9

הוא ע"י גילויי בחי' עליונה

קטעים בלקוטי תורה המפנים בחזרה לרעיון זה, שהתפשטות באה באמצעות גילוי של מדרגה עליונה יותר

הערת קה"ת

בלקו"ת הוספות לויקרא נד, ג. בלק עה, ב מציין לכאן.

39

וכמבואר בפרדס

ברשימתו של רבי פינחס נאמר כאן במקום זאת: הי"ד היא חכמה, אך בינה מתגלה באמצעות הארת הקוץ העליון, אור הכתר; באמצעות כתר נעשה אברהם הה"א עילאה, בינה, וממנה יורדים החסדים לה"א תתאה, מלכות. הקטע מ"והנה אמרו רז"ל נובלות חכמה" ועד סוף היחידה שונה מאותה רשימה.

הערת קה"ת

שער האותיות ס"פ יג. מכאן עד סיום הקטע — הגהת כ"ק הצ"צ. בהנחת הר"פ כאן מתיי ואף כאן, עד התחלת הקטע "והנה להבין" "וזהו ענין קוצו של י" העליון היינו י" חכמה אך שיתגלה בחי' בינה הוא ע"י הארת קוץ העליון על הי"ד הארת הכתר נתגלה קוץ התחתון באות ה' עילאה היינו בינה וזהו ויאמר ה' אל אברהם ע"י בחי' כתר נעשה אברהם ה' עילאה בינה ומוזה נשתלשל ונגלה החסדים עד ה' תתאה בחי' מלי ואז וילך למסעיו ממעלה למטה וממטה למעלה הנ"ל: והנה אמרו נובלות חכמה. מכאן עד סיום הקטע שונה מהנחת הר"פ ע"ש פו. בלקו"ת מטות פו, ב מציין לכאן. ושם מביא דעת הרח"ו: שקוץ התחתון הוא הדעת והיינו שהדעת מחבר חו"ב. ע"ש. וראה לקו"ת שלח מו, ב.

40

וילך למסעיו מנגב. חסד. ועד בית אל

"וילך למסעיו מנגב ועד בית אל"; הדרום, הנגב, הוא חסד, ובית אל היא מלכות.

בראשית י"ג:3 Genesis 13:3

וַיֵּלֶךְ לְמַסְעָיו מִנֶּגֶב וְעַד־בֵּית־אֵל עַד־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־הָיָה שָׁם אֶהְיֶה בְּתַחֲלֵה בֵּין בֵּית־אֵל וּבֵין הָעֵי:

And he went on his journeys from the South even to Beth-el, unto the place where his tent had been at the beginning, between Beth-el and Ai;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

31

והתענוג הוא למעלה מן החכמה

הצמח צדק מפנה מרעיון זה לתורה אור של המגיד בתחילת לך לך, ומשווה אותו לפסוק "אל יתהלל חכם בחכמתו"

הערת קה"ת

ראה בספר יצירה פ"ב מ"ד "אין טובה למעלה מענג". ובאוה"ת בראשית כרך ג תקכג, ב מציין ע"ז לעיין באו"ת מהמגיד ר"פ לך לך שזה ע"ד אל יתהלל החכם כו ע"ש.

32

בינה נקודה בהיכלא

בינה כ"נקודה בהיכלא": נקודת החכמה מתפשטת ושוכנת בכינה

זוה"א ו, 6a Zohar I, 6a

תקו"ז תיקון ה'14-11:19a • Tikkunei Zohar, Tikkun 5

בראשית ב' ראשית. נקודה בהיכליה. והאי נקודה איהי מחשבה סתימא. אדהכי הא אליהו אזדמן לגביה. א"ל. רבי רבי והא ב' פתיחא איהי. אם כן במאי איהי מחשבה סתימא בה. אלא בריש *הורמנותא דמלכא בוצינא דקרדינות' כד מדיד משיחא. האי נקודה נפיק מינה קו דסתיים ניצוצא ההיא מחשבה כגוונא דאם.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

זו"א ו, א. ת"ז תי"ה. ראה אגה"ק סי' ה (קו, א).

33

נקבה תסובב גבר

"נקבה תסובב גבר", המתפרש בקבלה כמדרגה המקבלת המקיפה ונמשכת מאור עליון; כאן, בינה המקבלת את אור עתיק

ירמיהו ל"א:22 Jeremiah 31:22

עֲדֹמָתִי תִתְחַמְקִין הַפֶּת הַשּׁוֹכֵכָה כִּי־כָרָא ה' הַדָּשָׁה בְּאֶרֶץ נִקְבָּה תְּסוּבֵב גִּבֹּר:

How long wilt thou turn away coyly, O thou backsliding daughter? For the L-RD hath created a new thing in the earth: A woman shall court a man.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ירמ"י לא, כב.

34

והענין כנוודע שלהיות התפשטות וירידת המדריגו'

הקטע הבא במאמר מובא שם בשינויים ובהוספות

הערת קה"ת

בהבא לקמן ראה בהמשך מצה זו תר"מ ע' קסה בשינויים והופות. וראה תו"ח לך לך פא, ב ואילך. אוה"ת לך לך (כרך ד ע' תרצ, ב ואילך. כרך ו ע' תתרעג, א ואילך). וראה המשך תרס"ו ע' עז ואילך. ד"ה מעין גנים תרצ"א (סה"מ קונטרסים ח"א ע' 404 ואילך) ובכ"מ. לקו"ש ח"א ע' 42 הערה 32.

פסוקה 8

35

ולחבין זה היטב

מכאן ועד סוף המאמר הטקסט מבוסס על רשימתו של רבי פינחס, בתוספות הצמח צדק

הערת קה"ת

מכאן עד סיום המאמר הוא מהנחת הר"פ ע' ו. בכו"ז 1135 לה, ב בנכות"ק כתב הצ"צ אחר המאמר שמכאן הוא הנחת הר"פ והוא ביאור. וגם בקטע זה יש הוספות מהצ"צ.

41 מלה' הנראה
 המזבח "לה' הנראה אלי", המדרגה הגלוייה
 בראשית י"ב:7
 וַיֵּרָא ה' אֶל-אַבְרָם וַיֹּאמֶר לְזֶרְעֲךָ אֲתָן אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת וַיְכַן שָׁם מִזְבֵּחַ
 לַה' הַנִּרְאָה אֵלָיו:

And the L-RD appeared unto Abram, and said: 'Unto thy seed will I give this land'; and he builded there an altar unto the L-RD, who appeared unto him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

42 מלה' הנראה כו
 הסכר לתנועה מ"לה' הנראה" אל "לה" סתם
 הערת קה"ת
 ראה ביאור ע"י באוה"ת פ' לך לך כרך ד תרפ"ח, ב (מלקו"ת לג' פרשיות עט,
 ג). ספר המאמרים תש"ב ע' 100.

פסקה 10

43 והנה להבין זה בעבודה
 קטע המתחיל כאן מובא שם בשינויים
 הערת קה"ת
 קטע מכאן מובא בהמשך בד"ה מצה זו תר"מ פרק כד ע' קסה בשינויים.

44 נובלות חכמה של מעלה תורה
 המדרש מכנה את התורה "נובלות" של החכמה שלמעלה; אדמו"ר הזקן
 מראה שדווקא צורתה המונמכת מאפשרת לנו לאחוז בחכמה העליונה
 בראשית רבה י"ז:5
 ... נובלת מיתה - שינה; נובלת נבואה - חלום; נובלת העולם הבא -
 שבת. רבי אבין מוסיף: עוד תרתין: נובלת אורה של מעלה - גלגל
 חמה; נובלת חכמה של מעלה - תורה:

"The L-rd G-d cast a deep slumber upon the man, and he slept. He took one of his sides, and He closed it with flesh in its place [tahtena]" (Genesis 2:21). "The L-rd G-d cast [hipil] a deep slumber" - Rabbi Yehoshua of Sikhnin said in the name of Rabbi Levi: The beginning of downfall [mapala] is sleep. When a person sleeps, he does not toil in Torah and does not do any work. literally means, "He caused to fall down." Rav said: There are three slumbers: the slumber of ...

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

ב"ר יו, ז. מד, יז. וראה שם פמ"ד. מובא גם לקמן ע, א. ונתבאר בע"ח שער הכללים ספ"א. וע"פ חסידות בדרך מצותיך מ, ב. ראה אוה"ת ירמ"י ע' שמ. מובא בסה"מ תרל"ב כרך ב ע' תרכב. בלקו"ת שה"ש ה, ד מציין לכאן. קטע מובא בסה"מ תרל"ב ח"ב ע' תרכב.

45 נובלות חכמה של מעלה תורה
 אותו רעיון מופיע שוב במדרש על חזון אברהם, כפי שמציינת הערת קה"ת
 בראשית רבה מ"ד:17
 ... נובלות מיתה - שינה, נובלות נבואה - חלום, נובלות העוה"ב -
 שבת. ר' אבין מוסיף תרתין: נובלות אורה של מעלה - גלגל חמה,
 נובלות חכמה של מעלה - תורה. והנה אימה חשיכה גדולה נופלת
 עליו אימה, זו בבל, דכתיב (דניאל ג): באדין נבוכדנצר התמלי חמא.

חשיכה, זו מדי, שהחשיכה עיניהם של ישראל, בצום ובתענית. גדולה, זו יון. ר' סימון ורבנן רבי סימון אמר: מאה ועשרים דוכסים, מאה ועשרים אפרכון, מאה ועשרים אסטרטליטין. ורבנן אמרי: משישים שישים, דכתיב (דברים א): נחש שרף ועקרב. נחש, זו בבל. שרף, זו מדי. עקרב, ...

"It was as the sun was setting, and a slumber fell upon Abram, and, behold, dread, a great darkness, fell upon him" (Genesis 15:12). "It was as the sun was setting, [and a slumber fell]" - Rabbi Yehoshua of Sikhnin said in the name of Rabbi Levi: The beginning of downfall is sleep, as when one sleeps one does not toil in Torah study, when one sleeps one does not do any work. Rav said: There are three kinds of slumber - the slumber of sleep, the slumber of prophecy, ...

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

46 כאלו אוהו בחכמה העליונה
 נוסף שם משל: אי אפשר לקרוא אותיות החרוטות באבן יקרה בגלל זוהרה, אלא רק לאחר שהוטבעו בשעווה

הערת קה"ת

בהמשך מצה זו תר"מ ע' קסה נוסף: ועד"מ אותיות החקוקי' על האבן טוב מחמת רוב בהירות האבן טוב א"א לקרוא אותם, כ"א דוקא כשחותמים על השעווה אז יכולים לקרוא אותם:

פסקה 11

47 והנה המשכת . . אורייתא מחכמה נפקת
 זוהר אומר "אורייתא מחכמה נפקת"; אדמו"ר הזקן מוסיף שמקורה
 העמוק יותר הוא כתר
 זח"ב קכא, 121a
 הערת קה"ת
 זח"ב קכא, א. וראה שם פה, א.

48 אורייתא מחכמה נפקת
 קטע מקביל בזוהר, שאליו מפנה הערת קה"ת
 ספר זוהר, יתרו כ"א:שע"ח-כ"ב:שפ"ט
 Zohar, Yitro 21:378-22:389
 According to R. Judah, "father" represents Wisdom (Hokhmah) and "mother" Understanding (Binah). Said R. Judah: 'Both interpretations mean one and the same thing, for we have been taught that the Torah emanated from the Supernal Wisdom.' R. Jose said that the Torah emanated from Understanding, for it says: "to perceive the words of understanding" and "forsake not the Torah of thy mother".
 The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

49 שתרי"ג מצות . . וי' . . תר"ך עמודי אור
 המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)
 הערת קה"ת
 פרדס שער ח' פ"ג.

50 והוא מארחין לבנונית דגלגלתא
 תיאור האר"י את "ארחין" של הלבנונית בגלגלתא של אריך אנפין, מדרגת
 כתר; הערת קה"ת מצטטת אותו כמקור המצוות
 זח"ג קכט, 129a
 הערת קה"ת
 ראה זח"ג קכט, א.

land that I will show thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

א"כ ר"ם

נוסף לאחר א"כ ר"ם: "בחינת השכל הנעלם מכל רעיון"

הערת קה"ת

בהמשך מצה זו תר"מ נוסף: בחי' שכל הנעלם מכל רעיון.

59

ותורה שם בישראל

"ותורה שם בישראל"; אדמו"ר הזקן מפרש את "ישראל" כאבות, שבאמצעותם הוכנה התורה

תהילים ע"ח:ה' Psalms 78:5

וַיָּקָם עֲדוּת בְּיַעֲקֹב וְתוֹרָה שָׁם בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר צִוָּה אֶת־אֲבוֹתֵינוּ לְהוֹדִיעַם לְבְנֵיהֶם:

For He established a testimony in Jacob, And appointed a law in Israel, Which He commanded our fathers, That they should make them known to their children;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהילים עח, ה. בהמשך מצה זו תר"מ שם נוסף: "וע' במד"ר [כ"ר פס"ג ג] שכל האבות נק' ישראל ומביא פסוקי ע"ז."

60

ומל' דאצ"י נעשה עתיק לבריא

על הביטוי בפסוק הקודמת, שמלכות דאצילות נעשית עתיק דבריא: בקטע על מקץ מוסבר שכתר דבריא בא מהדרגה הנמוכה ביותר של אצילות, כשם שמלכות דאדם קדמון (הנקראת מלכות דאין סוף) נעשית עתיק וכתר דאצילות

הערת קה"ת

נסמן לקמן לה, ד. קיג, ב.

14 פסקה

אך לפ"ז

הקטע מסומן שם "ביאור"

הערת קה"ת

במאמרי אדמו"ר הזקן — הנחות הר"פ ז"ל ע' ז' נרשם ע"ז: ביאור. וכן באוה"ת כרך ו' תתקע"ז, ב שמע שזהו ביאור.

62

מדוע לא זכו ישראל . . בגלות מצרים

מאמר מאוחר יותר המתייחס לשאלה מדוע התורה ניתנה רק לאחר גלות מצרים.

הערת קה"ת

בסה"מ תרס"ט ע קלט מציין לכאן.

63

וימררו בחומר ובלבנים

המצרים "וימררו את חייהם בעבודה קשה, בחומר ובלבנים"

שמות א':י"ד Exodus 1:14

וַיִּמְרְרוּ אֶת־חַיֵּיהֶם בְּעֹבֶדָה קָשָׁה בְּחֹמֶר וּבִלְבָּנִים וּבְכָל־עֲבֹדָה בַּשָּׂדֶה אֶת־כָּל־עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר־עָבְדוּ בָהֶם בְּכָפָר:

And they made their lives bitter with hard service, in mortar and in brick, and in all manner of service in the field; in all their service, wherein they made them serve with rigour.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

12 פסקה

51

המלוכשת בפי קדש

דיון נוסף בחכמה העליונה המלוכשת בפרשיות התפילין

הערת קה"ת

ע' באוה"ת פ' ראה ע' תשנו.

52

בפי קדש

הפסוק הפותח "קדש לי כל בכור", אחת מארבע הפרשיות שבתפילין

שמות י"ג:ב' Exodus 13:2

קִדְּשִׁי־לִי כָל־בְּכוֹר פֶּטֶר כָּל־רֶחֶם בְּכֵנִי יִשְׂרָאֵל בְּאָדָם וּבְבִהֵמָה לִי הוּא:

'Sanctify unto Me all the first-born, whatsoever opens the womb among the children of Israel, both of man and of beast, it is Mine.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

53

כמ"ש בזהר

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

ח"ב לה, ב.

54

כמ"ש בזהר עד לא קבילת דכר

הזהר מלמד שכל עוד מלכות לא קיבלה מן הזכר היא דל"ת "ענייה"; אדמו"ר הזקן מיישם זאת בהפיכת צדק לצדקה באמצעות מצוות הצדקה

ספר הזהר, בא ה':קכ"ט-ו':קמ"א Zohar, Bo 5:129-6:141

To indicate the union which took place on that night between the Masculine and Feminine aspects in the Divine attributes, and also the same union which will take place in the future Redemption:

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

13 פסקה

ולכן לא נאמר בתורה . . שהי' מאכיל אורחים כו' עד שבא לא"י

דיונים מקבילים בשאלה מדוע הכנסת האורחים של אברהם נזכרת רק לאחר שבא לארץ ישראל.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת לך לך כרך ד תרפב, א. כרך ו תתרע"ה, א. תתרע"ו, א. לקו"ש חט"ו ע' 160 הערה 28. כרך כה ע' 47 ואילך.

56

לא הי' ממשיך כלום

הצמח צדק מציין שם שיש לתת טעם לכך שמעשיו של אברהם לפני הקריאה לא המשיכו דבר למטה

הערת קה"ת

עין אוה"ת בראשית כרך ד פ' לך לך תרפב, א סעי' ב' שצ"ל הטעם לזה. ובלקו"ש חט"ו ע' 84 הערה 13.

57

ויאמר ה' אל אברם

קריאתו של ה' אל אברם, המתפרשת כרגע שבו המאציל העליון המשיך את כוח הירידה אל א"כ ר"ם

בראשית י"ב:א' Genesis 12:1

וַיֹּאמֶר ה' אֶל־אַבְרָם לֵךְ־לְךָ מֵאֶרֶץ וּמִמּוֹלֶדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֹרְאָךְ:

Now the L-RD said unto Abram: 'Get thee out of thy country, and from thy kindred, and from thy father's house, unto the

64 כשהיה בן צ"ט שנה

"אברהם בן תשעים ותשע שנה בהימולו"

בראשית י"ז:כ"ד Genesis 17:24

ואברהם בן־תשעים ותשע שנה בהמלו בשר ערלתו:

And Abraham was ninety years old and nine, when he was circumcised in the flesh of his foreskin.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

65 קיים אברהם כל התורה

המשנה אומרת שאברהם קיים את התורה כולה לפני שניתנה; אדמו"ר הזקן שואל כיצד, ומשיב שקיים אותה בפנימיות

קידושין פ"ב א':10 Kiddushin 82a:10

בנערותו מהו אומר? "וקו"י ה' יחליפו כח". בקונותו מהו אומר? "עוד ינובון בשיבה", וכן הוא אומר באברהם אבינו: "ואברהם זקן... וה' ברח אֶת אברהם בכל" - מצינו שעשה אברהם אבינו את כל התורה כולה עד שלא ניתנה, שנאמר: "עקב אשר שמע אברהם בקלי וישמר משמרתו מצותי חקותי ותורתי"

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

משנה סוף קידושין פב, א. וראה בארוכה בספר הערכים-חב"ד כרך א ע' כד.

פסקה 15

66 וימררו חייהם כו' בכל עבודה קשה

העבודה המרה במצרים, המתפרשת כגורם שהמשיך גילוי שלמעלה מהשתלשלות

שמות א':14 Exodus 1:14

וימררו את־חייהם בעבדה קשה בחמר ובלבנים וכל־עבדה בשדה את כל־עבדתם אשר־עבדו בהם בפרך:

And they made their lives bitter with hard service, in mortar and in brick, and in all manner of service in the field; in all their service, wherein they made them serve with rigour.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

67 כולם בחכמה עשית

"כולם בחכמה עשית", המתפרש כך שחכמה ועשיה שוות במדרגה שלמעלה משניהן

תהלים ק"ד:כ"ד Psalms 104:24

מה־רבו מעשיך ה' כלם בִּחְכְּמָה עֲשִׂיתָ מְלֶאכֶה הָאֶרֶץ חֲנִינֶךָ:

How manifold are Thy works, O L-RD! In wisdom hast Thou made them all; The earth is full of Thy creatures.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קד, כד.

פסקה 16

68 בבחי' פנימית

דיון מקביל בפנימיות ובחיצוניות של המצוות

הערת קה"ת

עי' באוה"ת פ' ראה ע' תשנ"ט, ד"ה אנכי תרצ"ט.

פסקה 17

69 וכשהיה בן צ"ט

מילת אברהם בגיל תשעים ותשע

בראשית י"ז:כ"ד Genesis 17:24

ואברהם בן־תשעים ותשע שנה בהמלו בשר ערלתו:

And Abraham was ninety years old and nine, when he was circumcised in the flesh of his foreskin.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

70 ניתנה לו במתנה מצות מילה . . יקבלו התורה

ההערה משווה את הדברים לנאמר שם, שאברהם היה נביא עוד לפני המילה. הקטע מתאר את "רצון כל הרצונות" של אדם קדמון, שלמעלה מאצילות, שבו חכמה ועשיה שוות ("כולם בחכמה עשית"); הדבר מקביל לפסקה 15 כאן

הערת קה"ת

להעיר מלקו"ת פ' תזריע בד"ה למנצח על השמינית פ"ב (כא, א) גבי ולכן ה"י אברהם נביא גם קודם המילה וכו', וראה ביאורי הזהר לכ"ק הצ"צ ע' רנ"ג.

71 ע"פ משה ידבר

המאמר על "משה ידבר והאלקים יענו בקול", השואל מה אמר משה ומה ענה ה', שהרי את עשרת הדיברות שמעו ישירות מה; הוא מסביר את ההבדל בין קיום התורה בידי אברהם לבין מתן תורה

הערת קה"ת

לקמן סז, ד. וראה באוה"ת בראשית כרך ד תרפב, א.

72 משה ידבר

"משה ידבר והאלקים יענו בקול", הפסוק שאליו מפנה המאמר

שמות י"ט:19 Exodus 19:19

וַיְהִי קוֹל הַשֹּׁפָר הוֹלֵךְ וְחֹזֵק מִאֵד מֹשֶׁה יְדַבֵּר וְהָאֱלֹקִים יַעֲנֵנוּ בְּקוֹל:

And when the voice of the horn waxed louder and louder, Moses spoke, and G-d answered him by a voice.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

73 (ועמ"ש . . מ"ש כאן)

סוגריים אלה הם הגהה של הצמח צדק, שנדפסה גם בתעתיק של ר' פינחס

הערת קה"ת

זהו הגהת הצ"צ, ונדפס גם בהנחות הר"פ ע' ז, אבל בכת"י 2062 (שהוא כת"י מעתיק מהנחת הר"פ) ליתא.

פסקה 18

74 הוא עשנו ולא אנחנו

"הוא עשנו ולו אנחנו", כאשר "לו" נכתבת באל"ף ונקראת בו"י; אדמו"ר הזקן מפרש את האל"ף כרומזת לכתר

תהלים קי':3 Psalms 100:3

דַּעוּ כִּי־Havayah הוּא אֱלֹקִים הוּא־עֲשֵׂנוּ וְלוֹ אֲנַחְנוּ עֲמוֹ וְצֹאן מְרִעִיתוֹ:

Know ye that the L-RD He is G-d; it is He that hath made us, and we are His, His people, and the flock of His pasture.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים ק, ג. ראה לקמן סח, ב. מובא בלקו"ת אמור לד, א ושם מציין "וע"ד מ"ש באדרי"ז דרצ"ב סע"ב ע"פ ולו נתכנו עלילות" ע"ש.

75 וביאור הענין

פירוש הצמח צדק לתהלים, המסביר גם הוא את הפסוק הזה

הערת קה"ת

ע' יהל אור במילואים ע' תשב.

19 פסקה

76 אנכי

הראשונה מבין עשרת הדיברות: "אנכי ה' אלקיך", הפותחת באות אליף

שמות כ"ב:2: Exodus 20:

אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים:

I am the L-RD thy G-d, who brought thee out of the land of Egypt, out of the house of bondage.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

20 פסקה

77 ואברם בן ע"ה שנה בצאתו מחרן

"ואברם בן חמש ושבעים שנה בצאתו מחרן" — נקרא כאן כמעבר מן השכל אל הרגש.

בראשית י"ב:4: Genesis 12:

וַיֵּלֶךְ אַבְרָם כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהֵי ה' וַיֵּלֶךְ אֹתוֹ לוֹט וְאַבְרָם בֶּן־חֲמִשָּׁה שָׁנִים וְשִׁבְעִים שָׁנָה בְּצֵאתוֹ מִחֶרֶן:

So Abram went, as the L-RD had spoken unto him; and Lot went with him; and Abram was seventy and five years old when he departed out of Haran.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

78 וכשהיה אברם בן ע"ה היינו ז"פ עשר

הצמח צדק מביא פירוש זה של שבעים וחמש כשבע פעמים עשר ועוד חמש.

הערת קה"ת

מוכח באוה"ת בראשית כרך ז תתשע"ד, א.

21 פסקה

79 רישא דעשו בעטפוי דיצחק

מאמר על פרשת תולדות המביא גם הוא את דברי התרגום. הקטע המוכח שם, שמתחיל סמוך לטור המצוין, משווה בין מצוות, שכבר תוקנו מלמעלה, לבין תורה ותפילה, התלויות בכוונת האדם.

בראשית נ"ג:13: Genesis 50:

וַיֵּשְׂאוּ אֹתוֹ בָּנָיו אֶרֶצָה כְּנָעַן וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּמַעְרַת שֵׁדָה הַמְּכַפֶּלֶה אֲשֶׁר קָנָה אַבְרָהָם אֶת־הַשָּׂדֶה לְאַחְזָת־קֶבֶר מֵאֵת עֶפְרֹן הַחִתִּי עַל־פְּנֵי מִמְרָא:

For his sons carried him into the land of Canaan, and buried him in the cave of the field of Machpelah, which Abraham bought with the field, for a possession of a burying-place, of Ephron the Hittite, in front of Mamre.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תרגום יונתן בן עוזיאל בראשית נ, יג. וראה לקמן כ, ב.

80 רישא דעשו בעטפוי דיצחק

התרגום מספר שראשו של עשו התגלגל לחיק יצחק במערת המכפלה; אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להראות שהיה בו דבר שורשו בקדושה

קודם שנברר.

תרגום יונתן על בראשית נ"ג:13: Targum Jonathan on Genesis 50:

... פִּלְגוּת מַעְרַת כְּפִילְתָּא וּמִן יָד רִמְזוּ לַחוּשִׁים פֶּר דָּן וְנִטְלָ סִיפָא וְקִטְעַ רִישִׁיָּה דְעִשָׂו וְרִישִׁיָּה דְהָרָה וְרִישִׁיָּה דְעִשָׂו מִתְגַּלְגַּל עַד דְּעַל לְגוּ מַעְרַתָא וְאַתְנַח בְּגוּ עֵיטְפִיָּה דִּיצְחָק אָבוּי וְגוֹפִיָּה קִבְּרוּ בְּגוּ דְעִשָׂו בְּחָקֵל כְּפִילְתָּא וּבְתֵר כֶּן קִבְּרוּ יְתִיָּה בְּגוּי לִיעָקֵב בְּמַעְרַת חָקֵל כְּפִילְתָּא דִּיזְכוּן אַבְרָהָם יֵת חָקֵלָא לְאַחְסֵנַת קְבוּרָתָא מִן עֶפְרֹן חֲתָאָה עַל אֲנָפִי מִמְרָא

But when his sons had brought him into the land of Kenaan, and the thing was heard by Esau the Wicked, he journeyed from the mountain of Gebala with many legions, and came to Hebron, and would not suffer Joseph to bury his father in the Double Cave. Then forthwith went Naphtali and ran, and went down to Mizraim, and came in that day, and brought the Instrument that Esau had written for Jakob his brother in the controversy of the Double Cave. And immediately he beckoned to Hushim the ...

Targum Jonathan on Genesis (Public Domain) • The Targum of Jonathan ben Uzziel, trans. J. W. Etheridge, London, 1862 (Public Domain)

81 מעורבים הם עם זהב

הרבי מציין שהמילה "זהב" מופיעה במקומות רבים, אך נראה שצריך לומר "כסף", שכן זו מדרגתו של אברהם.

הערת קה"ת

כן הוא בכ"מ, ולכאורה צ"ל: כסף שהרי הוא מדרגת אברהם — הערת כ"ק אדמו"ר זי"ע בהנחות הר"פ ז"ל ע' קצב לעמוד ח'.

82 ולוט בגי' מ"ה

המקור לכך שלוש שווה למ"ה (45) בגימטריה, עם הפניות לכתבי האר"י

הערת קה"ת

מאו"א ל, כז. וביאיר נתיב שם מציין לכמה מקומות בכתבי האר"י ז"ל.

83 רות המואביה

רות המואביה, אם דוד, שהוצאה ממואב

רות א':כ"ב: Ruth 1:22:

וַתָּשָׁב נָעָמִי וְרוּת הַמוֹאבִּיָּה כֻלָּתָה עִמָּה הָשָׁבָה מִשְׁדֵּי מוֹאָב וְהָמָּה בָּאוּ בֵּית לָחֶם בְּתַחֲלִית קִצְרֵי שָׁעִרִים:

So Naomi returned, and Ruth the Moabitess, her daughter-in-law, with her, who returned out of the field of Moab—and they came to Beth-lehem in the beginning of barley harvest.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

84 ונעמה העמונית

נעמה העמונית, אם רחבעם בן שלמה

מלכים א' י"ד:כ"א: I Kings 14:21:

וּרְחַבְעָם בֶּן־שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ בִּיהוּדָה בְּר־אַרְבָּעִים וָאַחַת שָׁנָה רָחַבְעָם בְּמָלְכוֹ וּשְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַם הָעִיר אֲשֶׁר־בָּחַר ה' לְשׁוֹם אֶת־שְׁמוֹ שָׁם מִכַּל שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל וְשֵׁם אִמּוֹ נְעֻמָּה הָעַמּוֹנִית:

And Rehoboam the son of Solomon reigned in Judah. Rehoboam was forty and one years old when he began to reign, and he reigned seventeen years in Jerusalem, the city which the L-RD had chosen out of all the tribes of Israel, to put His name there; and his mother's name was Naamah the Ammonitess.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ואת הנפש אשר עשו

"הנפש אשר עשו בחרן" — נקרא כניצוצות וכנשמות שהעלה אברהם

בראשית י"ב:ה' Genesis 12:5

וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת־שָׂרִי אֵשֶׁתוֹ וְאֶת־לוֹט בְּרָאָתוֹ וְאֶת־כָּל־רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ וְאֶת־הַנַּפְשׁ אֲשֶׁר־עָשׂוּ בְּחָרָן וַיֵּצְאוּ לְלֶכֶת אֶרֶצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ אֶרֶצָה כְּנָעַן:

And Abram took Sarai his wife, and Lot his brother's son, and all their substance that they had gathered, and the souls that they had gotten in Haran; and they went forth to go into the land of Canaan; and into the land of Canaan they came.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

בראשית יב, ה.

בה"א . . המסכה והתגלות

Likkutei Torah of the Arizal: הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד

הערת קה"ת

ראה לקו"ת להאריז"ל ס"פ מקץ וטעמי המצות ס"פ לך לך.

93

ויקרא שם אברהם בשם ה'

אברהם "קרא שם בשם ה'" — נקרא כהמשכת השכל הנעלם אל הספירות של נוקבא.

בראשית י"ג:ד' Genesis 13:4

אֶל־מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר־עָשָׂה שָׁם בְּרֵאשִׁיתָהּ וַיִּקְרָא שָׁם אַבְרָם בְּשֵׁם ה' unto the place of the altar, which he had made there at the first; and Abram called there on the name of the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

בראשית יג, ד.

מואב חכ' דקליפה

הערך המזהה את מואב עם חכמה דקליפה

הערת קה"ת

לקו"ת להאריז"ל פי וירא. מאו"א אות מי סעיף פה. וראה גם לקו"ת חקת סו, ג.

86

הוא לשון נועם

Likkutei Torah of the Arizal: הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד

הערת קה"ת

לקו"ת להאריז"ל פי וירא.

87

נפרדו סיגי לוט מאברהם

אברהם ולוט נפרדים זה מזה — נקרא כהיפרדות הסיגים לאחר הבירור

בראשית י"ג:יא' Genesis 13:11

וַיִּבְחַר־לוֹ לֹט אֶת כָּל־כֶּפֶר הַיַּרְדֵּן וַיֵּסַע לוֹט מִקְדָּם וַיִּפְרְדוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו:

So Lot chose him all the plain of the Jordan; and Lot journeyed east; and they separated themselves the one from the other.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 22

88

ויאהל אברהם עד מקום שכם

אברהם עובר בארץ "עד מקום שכם עד אלון מורה" — נקרא כאן כנגד הספירות של נוקבא

בראשית י"ב:ו' Genesis 12:6

וַיַּעֲבֵר אַבְרָם בְּאֶרֶץ עַד מְקוֹם שָׁכֶם עַד אֱלוֹן מוֹרֵה וְהַכְנַעֲנִי אָז בְּאֶרֶץ:

And Abram passed through the land unto the place of Shechem, unto the terebinth of Moreh. And the Canaanite was then in the land.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

בראשית יב, ו.

89

לו ישמעאל יחיי לפניך

בקשת אברהם "לו ישמעאל יחיה לפניך" מוסברת כנובעת מכוחו להמשיך התגלות אל מלכות

בראשית י"ז:18 Genesis 17:18

וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל־הָאֱלֹהִים לוֹ שְׁמַעְאֵל יִחְיֶה לְפָנֶיךָ:

And Abraham said unto G-d: 'Oh that Ishmael might live before Thee!'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

בראשית יז, יח.

90

כי אחרי שנקרא אברהם בה"א

הרבי מסיק מכאן שרק לאחר שנקרא אברהם יכול היה להעלות ניצוצות, ומפנה לשיחה אחרת המסבירה שהגרים שגיירו אברהם ושרה לא התקיימו לאורך זמן.

הערת קה"ת

בלקו"ש חט"ו ע' 177 הערה 40 מדייק מכאן שרק אחרי שנק' אברהם הי' יכול להעלות ניצוצות, ומציין ללקו"ש חט"ו ע' 89 הערה 14 דשם מבאר שלהגרים דגיייר אברהם לא הי' להם המשך וקיום ע"ש.

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

על המהדורה

Hebrew text of Torah Ohr and Likkutei Torah and their marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes): © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

likuteitorah.com. תורגם מהמהדורה האנגלית של CC BY-NC 4.0: ביאורים והערות המקורות. תרגום: CC BY 4.0.

דרך Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Targum Jonathan on Genesis (Public Domain); The Targum of Jonathan ben Uzziel, trans. J. W. Etheridge, London, 1862 (Public Domain).

כשלשון המאמר לצדו, (openai/gpt-6-luna-pro:batch) בעזרת בינה מלאכותית likuteitorah.com התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

· 5725 Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי. likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

© likuteitorah.com. או לספריית ליובאוויטש Sefaria מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל-

likuteitorah.com/he/torah-ohr/lech-lecha/1/ מתוך

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק